

Titus Marcus.

Arheološka legenda.

Izkopali spet novih so čudes?
Kaj ležalo je spet pod zemljóv?
Kdor po cesti prihaja, obstane,
Radovednežev véča se roj.

Mrgoli jih vse črno kopačev,
Razkopávajo tri že tu dni;
Zije jama globóka, široka,
Zije zemlja na štiri strani.

Bili témelj kopati začeli
Bogatinu za letni so grad —
Dnes pod krampom, motikoj, lopatoj
Nov zabliška povsod se zaklád!

Učenjaki pa modri iz mesta
Po globini že brskajo téj,
Izkopíne pobirajo drage,
Ponesó jih s seboj za muzéj.

Glej tu prstanov, fibul, uhánov —
Krasotícam bogatim nakras!
Tam črepinje ležijo oh, škoda —
Preumetno obslikanih váz.

Tu denarjev je brónastih lónec,
Starodavni kovál jih je Rim;
Zrjavél leží meč tam iz jekla;
Kdo li pásal, boril se je z njim?

Tam na stráni med péskom in pródóm
Stojí stene po konci še kos;
Kaj pomenjajo pestre té freske?
Triumfatorski nékak je voz.

Tu malik leží marmornat — ženska!
Kdó odbil ji je roki obé?
Občúdtj idealno tó glavo!
Ali videl že lepše si kjé?

Glej, tam v kotu kopač pa je s krampom
Ob kamnit sarkofág zdaj zadél!
TITVS MARCVS napis na pokrovu —
A čegáv pod njim prah in pepél?

»Kdó je tá, ki v tem grobu počiva?«
Vsi ugibljejo — níkdo ne vé.
Stopi stavec zdaj tuj k sarkofagu
Pa nezvano tam číta imé

Na visóko gorjačo popotno
Stas opira si sključeni svoj;
Kak zgubančeno lice je čudno!
Kjé na svetu ták nosijo kroj?

Do pasú visí brača mu siva,
Zbrav srebrnih éz pleča mu lás;
Ves zamišljen v napis je na rakvi . . .
Tu vzjasní se mu mračni obraz!

»Tite Marce! — Oh, tu sem te našel!
Kjé so dnevi pač tisti sedáj,
Ko pri čaši sva vinca sedela
Tam . . . tam v Rimu ponosnem nekđáj!

»Pómniš krémo ob Tiberi nizko?
Tam sva shájala dan se na dan,
Tam Falérnec je tekél najslajši,
Tam prelép sva mnogo sánjala san.

»Kjé sedaj je, ki nama je stregla,
Črnolasa krčmarjeva hči?
Kjé so óde, ki tam si jih zlagal
Na čaróbne ti njene oči?

»Iz avgurov lažnivih, neumnih
Kakšne norce si, bratec, tam bril!
V epigramih preslanih neštetih
Na sleparje svoj žolč si izlil!

»Kaka vselej pa bila je gneča,
Kàdar pesmi robóvom si bral!
Da navdušenje kočó podere,
Jaz že časih sem skoro se bal.

»In najhujša je bila satira,
Na Caligulo ki si jo spél;
Poezije, sarkazma vrhunec . . .
Vse pravičnike ž njoj si razvnel.

»Kolkor vérvov -- strél toljko si métal
Na trinoga ko Zevs iz nebá;
Prerokóval zatirancem dóbo,
Ko izgine tiranstvo s svetá.

»Kdaj izpolni preroštvo se tvoje?
Osemnajst sto jaz čakam že let
Pa ti tragikomedijo gledam —
Zgodovíno naziva jo svet . . .

»Sém kakó si, tovariš, zablódil?
Mar pregnal te je césarjev srd?
Domovina tu morda je tvoja
Med barbari, kjér srečal si smrt?

»Tite Marce moj, blagor pač tebi!
Ti pokoja že našel si raj;
Kdaj ga najde prijatelj tvoj stari —
Ahasverus, popotnik, o kdaj?»

A. Aškerc.

Balada o smrti.

Ko čas je svoje zavrtel koló,
I pota bila tvoja so začeta,
Ki vedno v istem tiru ž njim tekó
In tekla bodo do razsipa sveta
Kar hip rodi, kar stvarijo nam leta,
Spet v hipu, v teku let se v nič razbije;
To delo tvojih je mogočnih rók,
Iz katerih nam v obraz trohnelost dije —
Rešnica ti si vseh nadlóg!

Ves svet ti izročilo je nebó:
Ponosni grad, ponižna kočá kmeta,
Brezmejno mórje, zémlje temno dnó
Odpirajo torišča ti nešteta.
Na bojnem polji mladih borcev četa,
Star eremit, otožni sin samije,
Vsi neštevilna čeda smo otrok,
Ki pred tebój drhtéč za tebe žije.
Rešnica ti si vseh nadlóg!

Dà, pred tebój drhtí strahú vsakdó,
Naj veselí se še mladosti cveta,
Naj sneg pobelil mu je že glavó,
Naj mu bodočnost nič več ne obeta,
Sedanjust krono trnjevo mu spleta,
Le prosí, molí, v sólzah roke vije,
Da tebe bi obvaroval ga Bog,
A tvoja kal v njem od zibeli klije —
Rešnica ti si vseh nadlóg!

Poslanica:

O smrt, ko zadnja ura mi odbije,
Ko v mrzlem potu ležal bom ubóg,
Daj, da se vzdih mi v slavo ti izvije:
Rešnica ti si vseh nadlóg!

Fr. Gestrin.

Abadon.

Bajka za starce Pripoveduje Nejaz Nemcigren.

(Dalje.)

IV.

Bil je lep popoldan, ko sta Abadon in Samorad zopet dospela v Monako. Potrpežljivi bralec se ne spotikaj ob tem. Solnce namreč ob himalajskem gorovji zahaja malone pet ur prej nego ob francoskih bregovih Sredozemeljskega morja; naša potnika pa iz Hindostana v Monako nazaj nista potrebovala nad deset minut.

Samorad se izprehaja po krasnem perivoji ob svojem dvorci, da bi si razvedril duhá. Toda zaman: vsi divni prostori med cveticami in neznanim drevjem bujnega juga, ves čarobni razgled na brezkončno morje in na zelene bregove za morjem mu ne more obuditi zanimanja in radosti. Vtopil se je v mučne misli: vedno je pogrešal nekaj, vedno se želel iznebiti nečesa: — Ko bi bila sedaj Cvetána ob mēni, kakó drugače bi gledal ta divni svet! Sinoči sem ji obetal, da bodem še danes govoril ž njo. Ona sameva domá, v skrbéh záme in za svojo bodočnost, jaz pa se trapim in radujem po tujih krajih, in vse radovanje se mi izpreminja v domotožje in v neznosen dolgčas. Tukaj se držim Abadona, kakor bi bil priklenjen nánj. Ali se ga ne morem iznebiti? Saj ne potrebujem več njega pomoči: živ sem in sam svoj gospod, Cvetána je prosta in zopet moja nevesta; oba sva mladá in zdrava ter imava dosti bogastva za vse potrebe življenja in za vse potrate svojega stanú. Pač imam pogodbo z Abadonom, toda ničesar več nego pogodbo. Tiste štiri ure spanja mu' bodem vestno prepuščal, dokler ne izteče najina dóba, nasproti pa od njega ne bodem zahteval ničesar. Ali če prideva s pogodbo navzkriž, kaj potlej? Neusmiljeno

je ravnal z zakladokopom, ne vém, zakaj. Ali rekel mi je, naj si to zapomnim. Kakó bode ravnal z menoj? Kdo bode sodnik med nama? —

Te Samoradove misli ustavi Abadon, ki pristopi, kakor bi se bil vzel iz tál. Samorad osupne in obstane. Abadon vpraša dobrovoljno: Kakó ti je, mladi prijatelj? in nadaljuje, ne počakavši odgovora: Motil sem te premišljujočega in spravil bi te nemara v zadrego, da te vprašam, kaj si mislil? Uprav sedaj kanim kratkočasen izprehod na lepe prostorčke od Gvadalkvivira do Neve. Tvoje želje pa bržkone merijo na drugo stran, in spominjaš se morebiti, da si sinoči neki dragi osebi za danes obetal prijeten sestanek. Ne zadržujem te, temveč ukloniti se mi je tvoji želji. Takó velí najina pogodba. —

Samorada osuplost nekoliko mine. Odgovorí torej:

— Ne šalite se, gospod. Čutim, da sem vam sluga in samó strahoma se drznem kàj prositi, kamoli ukazovati. Res želim pogledati na svoj dom in govoriti s Cvetáno. Prosim, dovolite mi torej, da odpotujem iz Monaka. Potlej bi pa želel ostati domá in vam biti bolj hvaležen negoli s prošnjami nadležen. Dolžnosti svoje pogodbe hočem vestno izpolnovati; ako bi pa kàj pregrešil, ravnajte z menoj usmiljeno, prosim vas s sklenjenimi rokami! —

Toliko da Samorad izgovorí, že se spustí prédenj znani zrakoplov in Abadon velí: Tvoja odkritosrčnost mi ugaja. Sam se popeljem s teboj na tvoj dom, in če potlej želiš ostati domá in pri Cvetáni, ne bodem te oviral. Tudi se ne boj, da bi ostro in trdo tolmačil najino pogodbo. —

Sedeta v ladjico, in ko ta po nekaterih trenutkih obstane, izpregovorí Abadon: Tù pod nama se valí zelena Sava, blizu tam se sveti Cvetánin dvorec, in tam glej ljudi, ki hodijo kropit tvojo mater. Spústi se na zemljo, pazi da se prezgodaj ne iznebiš nevidnosti, in bodi opreznejši, nego si bil sinoči, jaz pa bodem v zraku pazno gledal na tvoje korake in posegel, kjer bi bilo treba. —

Samorad čuti pod seboj tlà ljube domače zemlje, radosten, kakeršen danes ni bil ne v krasni Italiji ne v veličastni Indiji. Milo se mu stori, ko začuje od stolpa bližnje župne cerkve žalno zvonjenje za mrličema, svojo materjo in gospodom Petrom Pavličem, katera položé jutri k zemeljskemu počitku. Še bolj pa ga boli, da tudi danes ne more stopiti v máterino hišo in da se ne smé dotekniti ugaslih očij, da mu je zabranjeno, materi poslednjič poljubiti hladno roko. Zgrudi se na klop pod velikim orehom tik ceste nasproti domačemu dvorcu in se glasno razjoka. Kropilci stopajo mimo njega, toda ne

vidijo in ne slišijo ga; on v svoji žalosti se pa tudi ne méni za dohajajoče in odhajajoče okoličane.

Od hiše proti orehu stopa znan kočar z bizeljskih goríc, Ivan Jaroslavič, z zakonsko svojo družico Baro. Mož ima majhen dom z vinógradičem tik velike gorice Veselinove in je priden težák in navaden pomagač, kadar imajo Veselinovi dela pri vinógradu. S tem dobrovoljnim možem je Samorad vselej rad občeval; zatorej se napoti za zakonsko dvójico, da nekoliko pozvé, kaj modrujejo ljudje o nenaavadnih dogodkih včerajšnjega dné.

Njiju pogovori Samoradu niso sósebno povoljni, - ker uprav o tem ni govorjenja, kar bi najrajši čul; tolažijo ga pa vender, ker zlasti Bara, zgovorna ženica, ne more prehvaliti dobre stare gospé in gospoda Veselina, ki bode tudi takó dobroten, kakor je bila rajna gospá. Posnel je Samorad iz njiju besed, da sta v hudi denarni stiski, da bode jutri sodna prodaja moževega dóma, da se njiju upnik, vinski trgovec (tovórník) z gorénjske strani, ne dá več preprositi, da bi jima bilo pomagano z dvesto goldinarčki in da bi to vsotico gotovo izprosila ter potlej polagoma odslužila, da gospá Veselinova ni umrla in da mladi gospod ni odpotoval v inozemstvo.

Samoradu se mož zasmili, in znamenje tega usmiljenja je denarna listnica, ki leží sredi ceste pred zakonsko dvójico. Žena jo naglo pobere in odprè ter našteje v nji deset novih gladkih stotinjakov.

— Sedaj nama je pomagano! Sam Bog me je uslišal! zakliče Bara vsa vesela.

— Za pol je že pomagano, pristavi mož, za drugo polovico bode pa tovórník odložil. —

— Ali si bedast? Tisoč goldinarjev imava, to je vender dovólj! odgovorí žena nejevoljno.

— Ne umeješ me, ljuba Bara! Denar ni najin. Kdor je izgubil teh tisoč goldinarjev, nama pa mora po zakonu izplačati sto goldinarjev najdenine. Takó imava sto goldinarjev ali polovico dolgá. —

— Dede, ti si pa zarésno bedak! Ali misliš, da bodem iskala človeka, ki ne zná varovati svoje listnice? Ali on količkaj pričakuje, da dobí nazaj denar, katerega je izgubil na tej cesti in za belega dné? Pa kaj to tebe peče, saj sem jaz našla denar in ne ti! —

— Miruj, ljuba Bara! Jaz nisem našel denarja in se ga ne do-taknem. Stóri ž njim, kar ti je drago; samó to ti povém, da ni prav in da ti ne prinese božjega blagoslova, če ga zamolčiš in obdržiš. —

Nató spravi Bara bankovce v nédrije in zalúči prazno listnico v grm poleg ceste, huda pa je takó na možá, da mu umolkne jezik in tudi vest.

Stopila sta kakih sto korakov dalje, kàr jima pride naproti njiju gorénjski upnik. Potoži jima ves prepaden, da mu je nedavno uprav na tej cesti prešla listnica iz žepa, v kateri je bilo natanko tisoč goldinarjev. Žena Bara ga miluje s prav presrčnimi besedami in potlej od njegove nesreče preide na nesrečno prodajo, katera pretí jutri ter požene njo, možá in deco po svetu ob beraški palici. Gorénjski mož pa se ne dá preprostiti in reče med drugim: — Nič ne odjenjam, in vse potérjam brez usmiljenja, kar imam v tem kraji. Tukaj ste hudobni ljudje. Ravnokar so mi pravili, da sta mojega prijatelja Petra Pavliča, s katerim sem barantal toliko let, otrovala njega žena in njen ljubček na večer po poroki. Kàj takega se zgodi samó pri vas! Tisto kletó nevesto prav sedaj tirajo uklenjeno v zápor. Dobro se mi je zdelo, ko sem gledal, kakó so jo devali na voz. Daleč je prišlo s poštenjem v vašem kraji! Pa saj niste bili nikoli nič prida, samí bahači ste in zapravljivci! Kaj stojita in zijata váme? Pomagajta mi iskati izgubljenega denarja. Če ga najdemo, odpustim vama ves dolg in vaju napojim, da bodeta sita ves teden. —

Nató pravi Bara: Ti, dede, híti domóv in opravi živad, jaz pa grem s tem očetom iskat izgubljenih denarjev. —

Mož se obrne po cesti naprej; toda trebalo je ostrega pogleda njegove ženice, da ni nekaj izpregovoril. Ko stopi nekaj korakov dalje, zakliče gorénjski tovórnik za njim: Hoj, prijatelj! Ti tudi utegneš nekaj zaslužiti, da bodeš lahko pil vse leto in popeval tiste vaše zdravljíce. Vašega kletega prešestnika gotovo poznaš. Pavličevi sorodniki so dali oklicati, da plačajo tisoč goldinarjev vsakomur, ki go-spóski v pést zasači tistega gospoda Vešalina, ali kakó se mu že pravi. Če ga najdeš, primi ga! —

Samorad je vse to čul, in sreča zánj, da je bil neviden in neslišen. Bizeljski kočar je šel svojim potem dalje, tovórnik in žena pa sta krenila na drugo stran. Skoro opozorí Bara tovórnika na češminjev grm pri cesti. Tovórnik ugleda svojo listnico in seže pónjo v trnje. Potlej se pa raztogotí, vrže klobuk ob tlà in prekolne vse, kar leze in gré po tej cesti in daleč okolo. Prebrisana Bara, zadovoljna sama s seboj in s svojim plenom, híti nazaj za možem, tovórnik pa gré proti sodišču. Samorad se velí prenesti v Cvetánin dvorec.

Tam uzrè vratárja Miška, ki stopa in postaja ves zamišljen in upognjen po dvorišči. Samorad se ustavi pred njim v navadni človeški podobi. Miško se globoko prikloni in mu po stari navadi poljubi rokó. Samorad bere na njega obrazu žalost in zbežanost; drug človek pa bi sodil, da je to potuha in hinavstvo. Vender se tudi Samoradu zdí

nekamo sumnjivo, da vratár vpríčo njega zazvižga, česar se prej nikoli ni predrznil, in da vrtnarskemu dečku, ki je pritekel na zvižeg, nekaj šepne na uho in ga pošlje skozi vélika vrata v vás. Vratár Miško pové, da se je pred kakimi tremi urami v grádu vršil sodni návod, da so vse po grádu in po shrambah preiskali in popisali, mrliča Pavliča raztelesili in da so napósled vse duri in zapahe zapečatili ter gospó Cvetáno pred kratko uro odvédli k sodišču. Vprašanja, ali sodišče pozveduje tudi po Samoradu, vratár ne potrdi, pač pa povabi gospoda, naj stopi v njega hišico, kjer bode popolnoma varen. V tem se bode v vasi zvedelo, kaj je na tem.

Ni se še Samorad odločil, ali naj stopi v kletko z železnimi durimi in zamreženimi okni, ko priteče vrtnarski deček nazaj; za njim pa stopita dva orožnika skozi dvoriška vrata. V tem hipu prime vratár Miško gospoda Samorada na vso moč od zadi za róke. Odmah pa orožnika naglo kreneta z dvorišča nazaj na cesto, vratárjeve roke sežejo na drugo stran, Samorad pa séde v zrakoplovno ladjico visoko nad dvorcem.

Preplašenost, žalost in jeza so Samorada také prevzele, da skoro ni mogel glave držati pokonci. Vender pa se mora zasmijati, ko mu Abadon s prstom pokaže dôli na dvorišče. Ondu vidi, kakó se na sredi dvorišča sujeta, rujeta in mečeta vratár in možák, ki je vratárju po velikosti in životu, po obrazu in glásu, po obleki in vedenji, sploh v vsem také podoben kakor kurje jajce kokošjemu. Kadar nekoliko odjenjata, trdi óni drugi mož, da je on vratár Miško in da on potegne tistih tisoč goldinarjev za ovadbo gospoda Veselína; pravi vratár Miško pa se iz nova razljuti in spoprime s svojim takisto jakim in ljutim tekmeccem. Ta tekmecc je služni duh, ki je Samorada otél iz rók zavratnega Miška.

— Po kateri pravici so vender Cvetáno odvédli v zápor? vpraša Samorad Abadona.

— Po človeški pravici, odgovorí le-tá. Sumnja, da je umorila možá, oglasila se je proti Cvetáni; to sumnjo je provzročila ovadba Pavličeve rodbine. In kaj je vzrok tej ovadbi, tega še ne véš. Ta vzrok ni zločinstvo nedolžne Cvetáne nego ljubeznivost nje četrtdnevnega možá. Ženin Peter Pavlič je v ženitnem pismu svojo znatno imovino zapisal Cvetáni, če umrè pred njo. To se je pripetilo. Zatorej sedaj njega sorodniki napenjajo vse žile in v svoji sebični domišljiji zbirajo in veličijo vse malenkosti, da bi naredili iz nedolžne Cvetáne zavratno morilko in také razveljavili Pavličevo naredbo o nasledstvu v njega ostalino. Tukaj gré za veliko denarja. Tisti sorodniki, kakor

věš, v denarnih rečéh ne poznajo nobenih ozirov na resnico in poštnje, zatorej je vsa stvar jako kočljiva. —

Samorad ne utegne odgovoriti, ker zapazi v dalji gost dim na strehi vélike svoje žitnice pri domači pristavi. Ves v stráhu zakričí: Oh, zopet nesreča! To je gotovo osveta Pavličeve rodbine! Ali bi mogli pogasiti ta požar? Lepó vas prosim, gospod! —

— Bodisi, odgovorí Abadon mirno. Postojva tukaj pol ure, in ugasnila bode sléharna iskrica. —

Précej se pod zrakoplovom zbirajo oblaki, gosté se in vrvé. Dolina se zagrne z neprezorno temnosivo odejo, vihar pribučí od juga in severa. Pod zrakoplovom šumí in vrší, strele švigajo, in grom bobní. Za četrt ure se razpreletí nevihta; iz žitnice, skoraj nepoškodovane, dviga se redek siv dim kakor od pogašenega ognja, in jasno solnce zopet obseva vso dolino.

Samorad izreče iskreno zahvalo, Abadon pa odgovorí resno: Poglej natančneje in prihrani si hvalo. Vlila se je plóha, hudourniki so udrli na njive, nanosili na travnike kamenja in dračja ter podmléli mnoga poslopja. Vihar je razkril strehe in vrigel na tlá veliko sadnega in gozdnega drevja. Vsula se je toča, potolkla vsa živila na polji in vse grozdje v góricah ter poškodovala vinske trte vsaj za tri leta. Glej dôli in poslušaj deco, žene in možé! Celó méni, ki črtim vaš zárod, smilijo se ti siromaki! — In óna žitnica? Sam dobro věš, da so vsa tvoja poslopja z vsem, kar je v njih, dobro in pošteno zavarovana proti požaru. —

— Oh, kolike nesreče sem zopet kriv! vzdihne Samorad.

— Ali ti nisem danes drugič priporočal opreznosti? Zatorej drugoč premisli in se pomeni z menoj ali s svojo pametjo, predno zahtevaš delovanja mojih močij, katerim ne poznaš zakonov in posledkov. — Toda vrniva se k zadnjemu pomenku iz Monaka! Vprašam te, ali si še voljan, ostati tukaj v domačem kraju in morda vratárju Mišku ali svojim hlapcem dati priliko, da si opomorejo s tístimi tisoč goldinarji, ki so razpisani za tvojo glavo? —

Ves potrť Samorad ne more izpregovoriti besedice. Za nekaj minut sedita naša znanca zopet v Monaku pod košato platáno nad morjem.

Ondu gleda Samorad molcé na môrsko planjavo: sedaj na penéce valove, ki se brez pokoja in prestanka drevé drug za drugim in se žalno ječé zaganjajo ob nerazdorni skalni breg, sedaj na svetlo migljanje solnčnih žarkov, ki se utrinjajo na temnih valovljih razorih. Zdí se Samoraúu, kakor da se nad morjem, nad podobo večnega trp-

ljenja, igrajo utrinki večnovesele nebeške luči in da se širi tudi njega trpljenje liki morju, nikar da bi mu posijal v srce žarek vesele nebeške nádeje. —

Abadon po daljšem molčanju zopet opomni, kakó je ravnati z dušnimi bolečinami; ko pa vidi, da je žalost velika, podá Samoradu vonjavo smodko, češ, da si z njenim dimom razkadí vse žalne spomine. Samorad skoro začuti čarodejno moč te smodke in začne zopet svetle gradove zidati v oblake sebi in Cvetáni, s katero se domišlja skoro združenega: — Nedorljna je; sodišče je ne more obsoditi po krivem, tudi moja vest je čista; zakaj pri nobenem činu me ni vodil zloben namen, odkar sem otet savskih vrtincev! — Prav živahno se je razgovarjal in toliko razveselil, da se je zdel Abadonu opomin umesten, naj kadí to redko smodko počasi, kolikor more. —

Ko je bil večer najrazkošnejši in je vonjav, hladěč vetrič krotko dunil od zagorja proti morju, vstal je Abadon, rekši, da gré uživat svoje spanje. Prijazno je podal Samoradu rokó in ga opomnil, naj to noč ne odide iz Monaka in da bi ne bilo napačno, če nekoliko pogleda v igrališče.

Rekši izgine, kakor bi se razpuhtel. Samorad pa ostane pod platáno v mamečem samozadovoljstvu, veselěč se krasnega večera in snujoč si zlato bodočnost. Kár stopi in séde brez povabila k njemu suhi gospod oskrbnik, tisti zakladokop, ki je bil pred nekaj urami prepuščen tigrom in gadom v himalajskih prepadih. Drugoč bi bil Samorad zbežal pred takovim podlim značajem, sedaj pa ni umeknil roke, ko je segel vánjo preprijazni prišlec in ga pozdravil kakor továriša v službi velemožnega nadzemljana Abadona.

— Kakó ste dospeli iz Indije? vpraša Samorad začuden.

— Ni še minila ura, odkar sem se vrnil. Ne zamerite, da se nisem javil prej, odgovorí oskrbnik, uljudno se priklonivši, in nadaljuje: Ko sem bil takó izpostavljen tigrom, ki bi me bili razmesarili, da le zavohajo človeško mesó, tedaj mi je dal brezup neznano srčnost in krepkost. Po sreči sem imel pri sebi nekaj kapljic, pripravljenih po navodilu slovečega mojega alkimista. Posrebam jih, vid in spomin se mi ojačita, in skoro spoznam, da sem na prostoru, kjer je zakopan zaklad. Odvalim skalo, kakeršne bi ne odvalili trije junaki, in pod tisto skalo ležita v svinčenem zavoji moja posétnica in blagoslovljena sveta podobica, prav takó, kakor sem bil to škatljico položil pred mnogimi leti. Toliko da škatljico vtaknem v žep, že stojí Abadon pred menoj in zakriči: Zaklad je moj! Ti pa se poberi nazaj v Monako in tam mi služi dalje, kakor da mi dosedaj nisi odslužil ničesar. — Potlej nako-

piči nad zaklad ogromno gomilo samih črnih skal — ne vém, od kod jih je vzel — prime me za pëto leve noge, tira me po zraku in spusti sredi tega gaja na tlà. —

— Če je res! pristavi Samorad. Kolikor vém, bil je Abadon vedno pri mēni, odkar sva odšla iz Indije. —

Oskrbnik, kakor bi bil užaljen, nadaljuje: Premalo še poznate Abadona. On je duh in ni vezan na prostor; zdajci je lahko v Evropi in Indiji, na planetu Veneri ali sredi solnčne óble in povsod v drugačni podobi. Abadon je tudi sam dobro védel, kje je zaklad; toda vzdigniti ga ni mogel in ni smel, ker je bila nad njim blagoslovljena podoba. Ko pa sem podobo snel, stopil je takoj na zaklad. Podobico sem moral potlej tudi zayreči, sicer bi me ne bil prenesel nazaj v Evropo. Res ste upravičeno nejevoljni, ker sem v svoji povesti pusto resnico nekoliko zabelil z ocvirki svoje domišljije. Toda izvolite pomisliti, da nam dandanes resnica sploh ne ugaja, ako ni oglašena in nališpana. Celó naši obični izrazi vsakdanje uljudnosti so zgolj laži, katere rabi brez pomisleka tudi najsvetejši človek, in oduren in surov nam je, kdor jih ne rabi. Abadon mi je pri našem razstanku pač rekel nekaj grenkih besed. Ali to je brez pomena. Zakaj spoznali bodete, ako še niste, da pretirava, da reče človeku vse, samó človek ne, in kadar je slabe volje, tačas so mu psi in osli več vredni nego najpopolnejši človek. Torej, gospod, ne zamerite in vzprejmite zagotovilo, da se po daljšem občevanju iznebite vse mržnje proti mēni. Dovolite, da vas vprašam, s čim služite vélikemu duhu Abadonu? —

— Jaz ne služim Abadonu, nego on služi mēni, odgovorí Samorad samozavestno.

Oskrbnik se nasmehne in pogleda Samorada, kakor bi ga miloval in se mu zajedno rogal ter nadaljuje: Častitam vam, gospod, na tej izjemi! Poznal sem in še poznam stotine Abadonovih zaveznikov, toda nihče ni izustil takó ponosnih besed kakor vi. Vsi moramo v skrbéh in v stráhu robotati za dobrote, katere nam podeljuje, in te dobrote so sumnjive vrednosti. Jaz na primer bi bil skoro odpuščen iz Abadonove službe, in izplačala bi se mi bila vsota, katero sem zaslužil. Toda bil sem proti vam neoprezen in za sámo pičico sem prekoračil svoje področje; zató sem izgubil svoj zaklad in služiti moram od kraja. —

— Kakó služite, gospod, če smem vprašati? —

— Moja služba je bolj nizka. Vzpričo dolge vaje, po svojih službah in izkušnjah v treh delih svetá sem si pridobil izvrstno mešetarsko prekanjenost in lokavost. Ta moj talent rabi Abadon v to,

da zavajam ljudi v vrtočlavo izgubo njih imetka ali pa — s čimer si služim še več — v silovito smrt, na primer v dvoboji, v zavratnem umoru ali v samomoru. —

— Strašen, gnusoben poziv! —

— Dà, gospod, gnusoben obrt! Ložja bi bila božja služba negoli ta služba za pekel! Vender ni dano vsakomur, da bi zatajeval samega sebe in krotil svoje strasti. Torej živim za trenutek, dam se voditi svoji slasti in strasti, in Abadonova služba me živi. Na zemlji sem; v bóji za obstanek moram braniti svoj prostor in se boriti za vsakdanji kruh. Saj veste, da je na tem svetu vsakdo lačen in žejen, da pa ni za vsakogar, ki tiščí k mizi, miza tudi pogrnjena. Torej se pri tej mizi pehamo drug drugega, ta z lokávo besedo, drugi s komolcem in tretji z bodalcem. Nebeško solnce pa jednako sije nad pravičniki in krivičniki brez razločka. —

— Vaši nazori, gospod, gnusobni so takó kakor vaš poziv. —

— Počasi, prijatelj moj! Kakó je z mano, to sem povedal. Jaz bijem boj za svoje vsakdanje potrebe; vam tega boja ni treba, ker ste bogati in vender v Abadonovi — naj rečem — zavezí. Kar se tiče Abadona, mislite sedaj, da vlečete — ne želim vam spoznanja, da ste vlečeni. Jaz plenim in morim samó posameznike. Bojim se pri vas kàj hujšega. Vam je dana bistra glava, obsežna omika in želja po učenosti (morebiti bolj nego mēni po denarji). Abadon še zavēde vaše znanje na takšen tir in vam še vcepi take nazore, da bodete potlej z zavēdnimi, blestečimi nauki in oznanjujé njega modrost, nakopali človeštvu več zlega in nesreče nego jaz s svojimi sto umori vi bodete kàr tolpoma morili ljudi in njih duše. To je samó nekaj, povedal bi vam lahko še več. —

— Ali so morda takó kvarne Abadonove ideje? —

— Mēni o tem ne gré odgovor. Vi samí imate slobodno sodbo; toda oprostite mi misel, da niste vajeni soditi samostalno. Vi imate takisto slobodno voljo, in želim vam, da bi ne prezrli, kdaj stopi pred vas izkušnja, ki prevrže slobodno voljo v voljno robstvo. . . Vender, gospod, čas bode iti v igralnico. Najin gospod mi je naročil, naj vas spremim vánjo in skrbno pazim na vas. Ne bojte se, da bi ondu tudi vam nastavljal svoje zanjke! Abadon sam vas je otél samomora, česar baje še ni storil nikomur; torej ne mislite, da bi jaz, služabnik tega ostrega gospoda, namerjal kàj zlega proti vam. —

Samorad je imel, dokler ga speči Abadon ni motil, prav lépo priliko, nekoliko premišljati o sebi in o čudnih rečéh, ki jih je videl in slišal; zató se je napotil v igrališče. Nekaj ga je vabil oskrbnik,

nekaj pa je sam rad šel. Ukusno se nakitita; stari oskrbnik si celó počrni lasé in pilepi na obraz gosto, polno brado.

Stopita v veliko dvorano, sijajno opravljeno in razsvetljeno. V nji se giblje velika množica prihajajočih in odhajajočih, drug drugemu neznanih ljudij, ki jih vse veže želja, da bi si pri zelenih bančnih mizah kaj pridobili. Gospôda se je nanesla od vseh vetrov svetá. Bili so vmes igralci iz radovednosti, ker je že navada, da vsakdo z nekaj zlati poskusi svojo srečo. Bilo je pa tudi mnogo igralcev, katere je zavédla radovednost v strast in nekamo priklenila k zelenim mizam. Takovi igralci prihajajo največ iz evropskega vzhoda in sploh iz krajev, kjer je bahata potratnost z denarji uglednejša nego pametna varčnost. Samorad je opazoval obraze teh igračev, kakó jim prisiljena zunanja hladnost prikriva kopernenje in vrvénje notranje strastí in kakó se tvezajo vse dušne moči in tvezajo zadnji novci za dobiček, čegar neverjetnost lahko preračunja vsakdo, dokler je trezen. Zoperni so se mu zdeli ti obrazi móž in žen iz samih omikanih krogov. Ko pa v bližnjem zrcalu ugleda tudi svojo podobo, spomni se basni o kotlu in lonci, ki sta bila oba sajasta.

Samorad stopi k igralnim mizam. Oskrbnik mu razloži razne načine igranja, tajnosti in zvijače, kolikor jih je pri igri. Samoradu pa tega uka ni bilo treba, zakaj služni duhovi so mu povedali vedno naprej, ali dobí ali izgubí pri stavi. Ko neha igrati, res odnese s seboj v zlatu in v vrednostnih listih blizu pol milijona frankov. Dvorano pa je moral ostaviti, ker ga je oskrbnik prav resno opomnil, da je zadnji čas za odhod, sicer se mu utegne pripetiti kaj zeló neprijetnega, kar bi pa tû ne bilo nenavadno.

Nevidna in neslišna, ker takó velí oprezni oskrbnik, stopita pod milo nebó. . . Kakó blagodejen je sveži nočni vzduh proti soparici v igrališči! Kakó veličajen sij ščipov nad morjem proti svetilkam in zrcalom v dvorani! Ali niso mirte in lovorí, resno strmeči k nebu, vrednejši tvoje pozornosti nego medlí kipi igrohlepnikov, na katerih nisi zapazil sledú vzvišenosti? Toda kdo se méni za lepoto prirodno, če nosi s seboj tolikanj zlatá, priigranega brez truda!

Oskrbnik opozorí Samorada na dva možá, ki sta tikoma za njima prišla iz igralnice. Jeden je imel v roki nekaj kožuhu podobnega, drugi vrv in bodalce. Nekoga sta iskala ali pričakovala. Oskrbnik spustí nekaj zlatov na stezo, ki se bliščí v ščipu. To privleče ona možá takó kakor méd ôse. Zlati novci padajo dalje po stezi do skalne stene nad morjem. Možá pobirata in si polnita žepe. Ko se na robu

pripogneta, da pobereta zadnji zlat, sune ju oskrbnik na vso moč od zadi, in možá telebneta v prepad in v grob na dnù morjá.

Samorad se uprepade, oskrbnik pa izpregovori:

— Ta možá sta prežala na vas, da vas zadušita, oplenita in spravita v morje, da bi za vami ne bilo sledú. Sedaj sta samá takó spravljena. Otela bi se plavajoč, toda zlató v njiju žepih je tolikanj težko, da ju potegne v blato na dnù morjá. Zlató je najtežja reč na zemlji; zató ni čudo, da čestokrat celó možé visokoletečih mislij takó potlači k tlom, da lezejo podlo po blatu in práhu in da jim umré njih poštenje v živem telesi. —

— Kakó ti je, stárina? vpraša Abadon, prikazavši se na sten-skem robu, kakor bi bil vzrasel iz morja.

— Hvala, mogočni gospodar, odgovorí oskrbnik ponižno. Dveh so se razveselili morski volkovi. Tretjemu pa pritrdim konopec na tisti platánini veji, katere spomládi nalašč nisem dal odsekati. —

— Menda si spustil dôli po steni onadva, ki baš sedaj zajemata vodo? Pravi bedak si, in vidi se, da ti možgani pešajo od starosti. Ona sta mēni prav mršava pridobitev; tebi pa sta bila kokoš, ki nosi jajca dan za dnevom. Težkó se koplješ iz svojega dolgá. —

— Prizanesite, gospodar; šlo je za življenje gospoda Veselina, ki je prigospodaril pol milijona frankov. —

— No, če je toliko prisleparil, onda se reč poravná, in smel si žrtvovati tudi pet takih pomagačev. Do jednega Veselina mi je več nego do deset robov tvoje vrste. —

Samorada je bilo do dnà svoje duše sram te laskave ocene. Neviden, kakor je bil, splazil se je v svojo spalnico in ondu skoro zaspal. Abadon pride potlej v njegovo spalnico, prešteje priigrani denar in še nekaj dodá. Ne smé se pa rêči, da je s tem pridavom pomnožil vrednost Samoradovega dobička.

Ko Samoradu mine pet ur spanja, vzdrami ga Abadon, ali to ga je stalo dôkaj napora.

Samorad si mane očí in reče: Prosim vas, gospod, podarite mi, pustite mi še nekaj spanja! Takó sem truden, kakor bi bil ravnokar legel k počitku. —

Abadon odgovorí resno: Jaz sem vesten trgovec in se držim svoje pogodbe. Vstati morate! —

— Saj se ne morem držati pokonci, gospod! Za uro spanja vam prepustim teden svojega življenja. —

— Pač marsikdo izmed vas izgubi za uro spanja teden življenja, ali med nama, prijatelj, to ne gré. V take negotove spekulacije se

jaz ne spuščam, odgovori Abadon, dvigne Samorada iz postelje in ga položi v kopeljno kad, napolnjeno z vinom.

Abadon in Samorad se zopet šetata med magnolijami, palmami in cipresami ter prideta do platáne, pod katero sta sinoči gledala na morje. Samorada izpreletí groza, in noge mu obstanejo. Na krepki veji te platáne visí na konopci mlad, lično oblečen gospod. Kár priteče mlada lepa ženska, vsa v glasnem joku, zgrudi se na tlà in se okleplje nog obešenčevih, ki se skoraj dotikajo tál. Abadon se obrne k Samoradu in reče hladno:

— Ni prav uljudno, da je ta gospodič porabil baš najin gaj za poslednji pojav svojega zemljevanja; vender mu ne zamerim. Tebi je hotel prikazati hvalo, da si mu nocoj igriral ves imetek. —

— Je li možno, gospod? vpraša Samorad ves preplašen.

— Ne samó možno, gotovo je. Pri igri ni možno dobiti, da ne izgubiš drug. Tebe, in sinoči jedino tebe, osrečil je velik dobiček, tega pa je zadela tolika izguba. —

— Pomagajte, Abadon, če je mogoče! —

— Ne morem. Mrtev je in sojen tam, kjer čaka sodba tudi tebe. —

— Oh, to je grozno! In ta ženska, ki takó medlí v žalosti, to je njega nesrečna žena? —

— Nikakor ne. Bil je pač oženjen. Ta ženska pa je plesalka, s katero je včeraj dospel semkaj iz svoje domovine: lepa predstavljateljica ónega pesnikovega »večno ženskega«, iz tiste vrste Afroditinih svetnic, ki so vsakdanja prikazen povsod, kjer razsipljejo denarje. Sedaj igra svojo žalost takó prirodno, da se ti prav smili. Tvoje sočutje, tvoje zanimanje in če je možno, tvoja ljubezen, to je jedini namen nje joku. Predno mine ta dan, smijala se bode zopet takó prirodno, kakor sedaj žaluje. Potlej bode zopet jokala, in takó se bodeta zaporedoma vrstila jok in smeh, dokler ne bode njena preneglo razprodavana lepota in mladost položena med staro šaro ali v kot neizbirčne bólnice. Morda se ji posreči, da doseže svoj namen, na katerega deluje neprestano: da namreč v mrežo zajame stanovitega častilca, ki bode voljan z zagrinjalom zakonske zaveze odeti nje strasti in nje vihravo minuloost. Onda bode vzor olikane, dostojne in pobožne žene ter ostra in neizprosna obsojevalka slabostij in spodrsaljajev ženske mladine. Ali gorjé móžu, če ne bode imel dosti denarstva za ženo in nje častilce! —

— Kaj pa je z ženo tega nesrečnika? —

— Ženo ali vdovo tega možá poglej skozi te naócnike, katere poznaš že od včeraj. Povej, kaj vidiš? —

Samorad natakne naócnike in govori počasi:

— Vid nese dalje in dalje. Ustavlja se ob gričih karpatskega prigorja nad ravno poljano, ki je zadi obrobljena z bukovo in smrekovo šumo. V ozadji te poljane na prisojni goričici se dviga bel grad v zlogu sedemnajstega stoletja. Ondu vidim v sobo, katere okna so na pol zagrjnena. V sobi stoji nežna zibelka, ki je pri vznožji okrašena s plemenitaškim grbom. V zibelki leži dete, kateremu je nekamo leto dnij. To dete se cvetočega obličja nasmiha v zdravem spanji. Pri zibelki sedi lepa, vitka, črnolasa gospá. Zadovoljno in ljubeznivo gleda na zibelko in spremlja detetovo nasmihanje s tisto zamaknjeno máterinsko radostjo, ki se ne dá popisati. Sedaj je pristopil dolg strežnik v snažni livrěji in podal gospé na srebrnem krožniku zapečaten telegram . . . —

— In ta telegram, pristavi Abadon, pravi takó: »Tvoj mož je zaigral svoje življenje; svojo, tvojo in vajinega otroka imovino!« —

— Vse, kar sem priigral, prepustim tej nesrečni ženi! Posredujte, gospod, če je mogoče! —

— Možno bi bilo; vender tega ne dopušča nekovo višje pravo, ki vlada nam vsem. — Tega prava ne pojmiš. Zakaj si tolikanj zabredel v igro, ko moraš vedeti, da prav toliko, kolikor dobiš ti, izgubi tvoj bližnjik, ko véš, da so nasledki velike izgube čestokrat usodni in grozni? Celó naprej si védel, da bodeš dobival v igri. Zató, da nisi hotel nehati k sebi grabiti tujega imetka, za to strast ti ne smem pridobiti niti oproščenja niti postavljanja v prejšnji stan. To ni v moji móči. Kar se pa tiče te mlade gospé, sojeno ji je, da se bode pokorila z nesrečo in bedo vse žive dni. Zakaj ona je kriva sramotne smrti svojega možá in takisto je kriva, da se je razrušila blaginja nje obitelji. —

— Varate se, gospod! Na tem lepem, blagem obrazu ne berem nobene strasti ali razuzdanosti in ne vidim nobene krivice. —

— Prav v tem lepem obrazu tiči krivica! Telesna lepota se je pri tej ženski razvijala prirodno in je vzrasla do divne krasote. Vzgoja, katera bi bila morala ustvariti takisto dušno lepoto, pa je zaostajala, in duh se ni dvignil nad vsakdanjo podlost. Telesna lepota je omamila ženina in ga zvalila v zakon. Potlej je mož zapazil velikansko nasprotje med telesno zunanostjo in dušno notranostjo neločljive svoje žene. Kakor ga je prej telesna lepota vabila, takó ga je sedaj dušna nelepotá odganjala in napósled odgnala. Bil ni toliko modrijan,

da bi nosil voljno, kar se ne dá predrugačiti; ampak šel je po svetu in skočil v grob, katerega si je izkopal sam. To je navadna vsakdanja tragedija, katera pa nima tolike moči, da bi spametovala modre gospodarje zemeljskih stvarij. —

— Ta ženska vender ni kriva nedostatne svoje vzgoje? —

— Ona sama mora trpeti ta nedostatek, kakor bi tudi morala trpeti sama, da je na primer po nepaznosti svoje péstunje ohromela ali oslepela. Trdó je to, pa takó je, odkar vaš rod zemljo teptá, in od Adama sém vam je sojeno, da se otroci pokoré za grehe svojih roditeljev. Če hočeš menj nositi te pokoré, ravnaj se po pametnem načelu, ki je povedano v smešnotrmastem reku: »Če hočeš srečno živeti, dobro vzgójí svojega — deda.« — Na vzgojo svojega deda nisi vplival, zató si nesrečen. Res čudna je vaša vzgoja! Toliko se trudite za razvitek razuma ali sploh umstva, da bi si pa izobražali voljo, blažili srce, tisto vaše gonilo, ki vam netí življenje in nikdar mirujoč vedno hlepí po nasladi, imetku in móči ter se nikoli ne nasiti — za to srce, čegar strast je močnejša nego sodba razuma, pa se največ brigate jako malo. Kaj čuda, da med vami velika omika izobraženega uma služi neomejeni samopašnosti neukročenega srca! To vam je velika nesreča! Načelo za življenje vam je brezozirni boj za obstanek. In za ta »obstanek« si želí človek toliko imetka in užitka, da omaga njegova želja samó tedaj in toliko, kadar in kolikor jo premaga takisto nenasitna želja močnejšega in še menj ozirnega bližnjika. Zatorej, kadar se vrší velika krivica, onda je ne obsojate, nego odobrujete jo z enakim načelom: »Sila stopa pred pravico.« Kaj čuda, da je po vsi zemlji in v vseh stanovih toliko robov, ki so na videz prosti, dejanski pa z verigo vsakdanjega gládú priklenjeni k stebru svojega gospodarja. — Očí imate za bedo svojega bližnjika, a samó očí; srce se vam ne ogreje. Modro govorite in učeno pišete, kakó bi se zmanjšalo siromaštvo ogromne večine zemljanov; toda vsa vaša modrost se dá povedati s stavkom: Kdor bi lahko pomagal, preudarja, kakó naj v življenja reki tisti, kdor iz težka plava nad siromaštvom, pomore ónemu, ki se je pogreznil vánje! Takó se vaša dóba odlikuje s humanizmom blestečega uma in z brezkrščanstvom samopašnega srca! — Pač so še med vami značaji, katerim je srce omikano in oblačeno, možjé, ki nimajo samó lepih besed, temveč tudi dobrotne roke za bednega bližnjika. Toda samó izjeme so tisti tihi blagosrčniki, ki se trudijo dejanski izvrševati nepozabljeno božjo zapóved, katera bi, da se uresniči, rešila vsa socijalna vprašanja, preprosto zapóved: »Ljubi svojega bližnjika kakor samega sebe!« —

— Kdaj bode rešeno socijalno vprašanje, gospod? —

— Kaj ti koristi to védeti? Ti, kakeršen si sedaj in kakeršen bržkone ostaneš, ne bodeš sodeloval pri tej rešitvi. Videl pa bodeš nekakovo rešitev, kadar predružačiva svojo pogodbo, kakor je dogovorjeno. Sodil bodeš potlej sam, ali bode ta rešitev prava. —

— Ne zamerite, gospod, da se ne morem iznebiti mislij na Cvetáno in da vas torej vprašam, ali bode ubožica, ki sedaj po nedolžnem vzdihuje v ječi, skoro prosta in srečna? —

— Verjamem, prijatelj, da te Cvetánina sreča bolj zanimlje nego usoda vsega človeštva; tem bolj, ker tiči v tvojem vprašanji samopašna želja, da bi zvédel, ali se združi sreča Cvetánina s tvojo srečo. Uprav zaradi tega moram odgovor na tvoje vprašanje odreči; razodeti ti smem samó to, da bi bila Cvetána srečna v zakonu s Petrom Pavličem. —

— Tega ne morem verjeti, gospod. —

— Káj ne, kri ti vrè v glavo, ker si moral čuti to resnico? V ljubezni, ki je z rastočo strastjó vzkípela do blodnje, bil si uverjen, da je Cvetána danica tvoje bodočnosti in da bi bil brezkončno nesrečen, ako se ne poročiš ž njo. Zajedno te je mamila sebična in samoljubna domišljava, ki trapi vsakega zaljubljenca, da mora ljubljena devica takisto vérovati v tebe in da bi bila nesrečna z vsakim drugim možem. Na to še pomislil nisi, da je Cvetána drugače vzgojena nego ti in da je drugače vzgojeno tudi nje srce. Tvoje srce je vodila strast, nje srce je poslušalo glas hladne razsodne pameti. Prijala ji je láskava tvoja ljubeznivost, in ni si mašila ušes za tvojimi gorečimi obeti; toda kdo ti je porok, da je sanjarila o vajini zvezi prav takó kakor ti? Na izbiro sta ji bila slobodno ti in Peter Pavlič; odločila se je za priletnega, nestrastnega, praktičnega Petra Pavliča. Takó je za prihodnje ugodnosti svoje osebe poskrbela bolj, nego bi bilo preskrbeno, da je vzela v zakon mladeniča tvoje nravi. Za koga se odloči potlej, ako bode rešena ječe in obsodbe, tega človek ne vé in tega ti ne smem povedati. —

— Gospod, morda vender smete. —

— Ne zahtevaj od mene, da bi ti razgrinjal omrak, ki odeva tvojo in Cvetánino bodočnost! Že sedanost ti je Tantalovo trpljenje, in nakladati si hočeš na slaba rámena še bodočnost. Brezpametni človek! Sicer sem ti pa že povedal, da je bodočnost posledica sedanosti, in le malokdaj se pripetí, da poseže vtnes takšen nepričakovan slučaj, ki trnje na stezi vašega življenja izpremení v cvetice. Zató razsoden opazovalec lahko prerokuje bodočnost poznanega bližnjika

in pové zlasti tedaj, kadar se zvežeta ženin in nevesta pred oltarjem, lahko dôkaj gotovo, ali bode »srečna dvójica« svoje zakonsko igo nosila srečno ali nesrečno. Jaz pa iz svojega nepristranskega opazovališča, od koder motrim razmerje ogromne večine, ne oziraje se na izjeme neznatne manjšine, pomilujé in srdito obsojam največ vaše zakonske združbe, ki so tolikokrat ječa polna trpljenja, kazen za grehoto sedanjnikov in nekdanjnikov in vir nesreče za tiste, ki pridejo za vami. Zakon je sveta združba, podstava rodbine, steber človeške zádruge. Cerkev in država ščitita zakon s svojo oblastjo in delata s svétom in postavnimi naredbami na to, da so zakoni kolikor možno srečni in da se zabranjujejo zveze, ki bi ne mogle biti koristne človeški zádrugi. Kdor stopa v zakon, ima voljo slobodno in toliko pameti, da utegne premisliti, kakó je uprav vstop v sveti zakon najvažnejši, najusodnejši korak v življenji. In vender, koliko brezpametna, kakó lahkomiselna je večina človeškega rodú pri tem koraku. kjer gré za gorjé in blagost tistih, ki so, in tistih, ki bodo! Ne ozirajoč se na blagost svoje osebe, klanjajo se občemu nagibu mogočne prírode, ki pod krinko divne ljubezni deluje na to, da človeški zárod ne izmré. Ker vam je sojena smrt, mora biti tudi rojstvo, da óni, kogar je rešila smrt zemeljskega trpljenja, dobí namestnika, ki nadaljuje in potlej svojim otrokom takisto oporočí zemeljsko bedo. — Pač so nekateri ljudje, smem celó rêči, nekateri stanovi, ki so oženjeni primeroma še dôkaj srečno. To so prav tisti ljudje, katere imenujete vi omikanci filistejce, nizkocéno grmado, hodnične izdelke iz človečanske predilnice; prav tisti ljudje, ki nimajo razuma in volje, da bi se vzpeli do teoretiškega premišljevanja, kakó velik je razloček med nagibi prírode, ki gleda samó na zaploditev prihodnjikov, in med zahtevki človeške zádruge, ki gleda na blagost sedanjnikov. Njih obzorje je omejeno, ker jim nedostaje omike ali ker imajo stanovske predsodke, toda dobri ljudje so in najboljši državljani: bojazljivi v javljanji svojih željá, ali srčni v pokorščini ter ne vprašujejo, za kaj se jim ukazuje, nego zadošča jim védeti, kaj se ukazuje. Izbirajoč neveste, gledajo na pridne roké. na doto, na obiteljsko in stanovsko razmerje, sploh na blagost sedanjnikov, vse takó, kakor se je védel Peter Pavlič. Ženijo se po preudarku pameti in ne kakor večina po strasti prírodne ljubezni. — Često pa me obhaja togota, kadar gledam, kakó se v zakon vprezajo ljudje tvoje vrste, ljudje, ki modrujejo o pozivu in važnosti zakona, sevéda, zgolj po teorijah in blestečih mislih nerazumljenih modrijanov; ljudje, ki so se v svoji učenosti navadili gledati s tujimi očmi. poslušati s tujimi ušesi in misliti z izposojenimi mislimi. Kadar se takšen

razumnik loti premissljevanja, »da ni dobro, če je človek sam,« onda pa je treba gledati na svoje oči in soditi po svojih možganih. Mož res plašno izpregleda kakor jetnik, ki po dolgih letih stopi iz temnice pod blestečo solnčno svetlobo; in sedaj započneta važno odločilno nalogo goli slučaj in slepa prirodna ljubezen. Mož se zagleda in vtopi v ljubezen do vrhu glave: žveplo mu je zlató, steklena pena dijamant, in osát mu je »roža mogóta«, tista čarobna cvetka na Triglavu, s katero se ti odpró vsi zakladi na snežnikovem sosedu Bogatinu—snubač je brezkončno srečen! Po poroki stopi iz medenih nebes na tlà zakonske vsakdanjosti, in onda se tista roža, ki je obetala toliko blaženih zakladov, pokaže v popolni svoji trnjávosti. Potlej je »življenje ječa«, in »v nji rabelj hudi« ni »čas« nego hišni pozoj, ki je k móžu priklenjen za vse žive dni z jeklenimi verigami. Koliko je dalje takšnih zakonov, ki so možni le zató, ker je žena takisto lahkomiselná kakor mož! Dó kaj je tudi prisiljenih zakonov in zakonov iz brezupa ali takšnih, kjer si človek za kratko nepremišljenost prostovoljno naloží večno pokoro, kakor pravi pesem: »Za jedan časak radosti hiljado dana žalosti . . .« Iz takih, največ nesrečnih zakonov, katerih ni spojil razsoden um, ampak golotni Amor, ki ima od nekdanj zavezane oči, ali brezup ali bedasta pokorščina, naródi se obično mnogo otrók. Kakó naj potlej roditelji vzgajajo svojo deco, ako samí nimajo vzgoje, in kdaj naj jo vzgajajo, ko jim ne preostaje nič časa zaradi večne vojske med seboj in proti bedi, ki se grmadi nánje od vseh strani? Takšni roditelji valé Sisifovo skalo »od zore do mraka, od mraka do dné« in kadar se zgrudijo v grob, prevzamejo tisto skalo njih otroci. Takisto se bode to vršilo dalje in dalje . . . Taki zakoni, taka vzgoja so temelj vašim družinam, občinam in državam. In nad vami naj še delj solnce sije? —

— Oprostite, gospod, vaši nazori so nekamo podobni Schopenhauerjevi filozofiji. —

Ali si tudi ti pokukal v tega modrijana nenavadno modrost? Mož je nakopičil veliko vznesenih mislij in v te se je tolikanj zaljubil, da je trdil, ka človeška mati dosedaj ni porodila modrijana, ki bi bil dorasel njega. Jako mi ugaja ta drzni sebehvalec z novo svojo modrostjo, ne toliko zató, ker v nji ne najdeš večne ljubezni in krščanstva, takisto ne tolikanj zaradi lahkoumevne, prikupne pisave, kakršna modrijanom ni navadna, nego zató, ker je zmešal glavo mnogim omikancem tvoje vrste: takim, ki so prelení ali preslaboumni, da bi mislili s svojimi možgani, dalje takim učenim ženskam, o katerih pravijo Nemci, da nosijo modre nogovice, in takim modrijančkom, katerim je pod-

laga njih modroslovja podobna učenosti, po kateri vaš kmet vreme prerokuje . . . Ta modrijan trdi, da mora človeštvo večno trpeti, ker mu je to sojeno. Jaz kaj takega ne trdim. Ni vam sojeno večno trpljenje! Toda vi sami, ki nečete opustiti svoje zlobe in beda-
stoče, vi sami delate na to, da se trpljenja nikoli ne iznebite! . . . Moja modrost proti vam je samó ta, da črtim in zaničujem to človeško zalego, in da v tem zmislu — delujem. Temu imam dosti povoda. Tiste usodne besede, ki jih je rekla »moja teta, imenitna kača« tvoji pramateri Evi: »Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum«, omamile so moj in tvoj rod. Kaj more biti vzvišenejšega, nego ne imeti mej svojemu razumu in svoji móči; kaj prijetnejšega, nego doseči izpolnitev vsake svoje želje? Ako pa pogledamo stvar od druge strani: kaj more biti predrznejšega nego poskus nepopolne stvari, da bi se izjednačila večnemu, popolnemu Stvarniku? Segli smo po prepovedanem sádu spoznanja in zatorej smo pahnjeni v prekletstvo in pregnanstvo. Méni, ker sem popoln duh, ni nobene rešitve: moje prekletstvo in pregnanstvo je večno. Ti, ker si nepopoln duh, dosegel si milost in rešitev in če zopet padeš, zopet lahko zaceliš svoj padec. Zatorej črtim tvoj rod, ki je v popolnosti tolikanj pod menoj in v milosti tolikanj nad menoj! Ako bi se jaz mogel včlovečiti, pokleknil bi in zahvalil razžaljenega Očeta za toliko milost. Kakšni pa ste vi, človeški zarod? Vaš odrešenik se je razjokal nad jeruzalemskim mestom, rekoč: »Da bi bilo spoznalo tudi ti, in zlasti ta svoj dan, kar je v tvoj mir«! In vender vam je odklenil vrata do večne blagosti! Vi pak ste še vedno tedanji Jeruzalemtci; tudi vi nečete spoznati svojega dné in kar vam je v mir. Na nebó gledate, pa ne vidite Stvarnika; po tej lepi zemlji hodite, pa brat ne seže bratu v róko! Brat vam je napatje, da ga izpodrinete raz pot, ali orodje, da ga izrabite in potlej zavržete, in vender ima ta zemlja vsem prostora! Ali niste bolj zverski od divjih zverj? — Ko se takó oklepate svojih strastj, sebičnosti in slepote svoje, tožite zajedno po izgubljenem raji, o katerem berete Sveto pismo, in po srečni zlati dóbi, o kateri pripovedujejo pesmi in pravljice. Toda vi samó stokate, in nikogar ni, da bi hotel rabiti lek, ki ozdravi vaše prostovoljno trpljenje, nikogar, ki bi dejanski izvrševal besede slovečega vašega pesnika:

»Nespametno ljudstvo, čemu li tvoj stok?
Na delo, ne nosi mi križema rok!
Povrni se sámo v prvotnost nazaj,
In našlo povesódi prvótni boš raj!«

Zató vas po pravici zaničujem iz vsega svojega bitja. —

Abadon si oddahne od naglega glasnega govora. Oči se mu iskré, in na grozovitem obličji je globoko izražena prav pošastna strast. Ni dolgo také zrl v plašnega Samorada, kár izpregovorí: Bežati nama je od tod. Nad teboj se zbirajo oblaki, strašnejši nego včeraj. Torej hajdi proti severu! —

V Samoradu se oživí človeško dostojanstvo in sloboda premaga strah. Odločno izusti:

— Hvala, gospod! Z vami ne pojdem, pridi náme, karsibodi. Ukrep je storjen: vrnem se domóv, tam služít Bogá in ljubít brata. —

— Tudi prav, odgovorí Abadon mirno. Torej se ločiva, zlasti ker si tukaj varen vseh zasledovalcev in stojiš na prav trdnem stališči — to je na témeni ledenika Mont-Blanca. —

Abadon izgine. Samorad stopi v tem hipu na trdo skorjo ledú in sréna vrhu silne góre. Okolo in okolo pod njim so navpične stene in nepregledni prepadi, daleč okrog sama mrtvotiha, ledena goličava. Sam samcat je in ko obupno zakričí, ne oglasi se niti jek. Zgrudi se na led, moč in zavest ga mineta.

Mraz objema nesrečnika z ledenimi rokami.

Za nekaj časa se vzbudi zavest ali blodnja. Zazdí se mu, da ga trese silni mraz, da se potem vrača toplota v život, da je gorkó odet in da leží na svoji postelji v domačem gradiči. Ljuba mati sedí pri vzglavji ob postelji in mu deva hladne obkladke na čelo. Gospod Peter Pavlič stoji pri vzhodni in gleda resno prédse. Sedaj se vrata odpró, k postelji stopi tiho in počasi Cvetána. Bleda je in žalostna, solza se ji utrinja v očesi. Milo ga pogleda in vpraša polglasno: Samorad, ali me še poznaš? —

Samorad se krčevito vzpenja in zaječí v bolestni muki:

— Gorjé strašnih sanj! Abadon, Abadon, otmí me! —

(Dalje prihodujíc.)

Hrepenenje.

Pomlád na mehkih krilih plava,
Poljublja zémľjo, rahlo boža,
Po zraku leta čila ptica,
Po vrtil se razpenja roža.

Sróc se v prsih méni dviga,
Pojí me čudno hrepenenje,
Spominja blažene ljubezni
To petje me in to zeleuje.

Jesén prišla je za pomládjo,
Ljubezni čustvo sem izgubil! . . .
O, ko bi mogel zdaj še zopet
Ljubiti kot sem nékdaj ljubil!

Dolénjec.

Pogubni malik svetá.

Spisal dr. Simon Šubic, profesor na vseučilišči v Gradci.

(Dalje)

IV. Omikani zmaji.

»Rav takó sklepaš«, odgovorim na poslednje besede Sokratove, »kakor bi poznal sedanje nadloge in upal, da se jih rešimo. Res, iz svoje krivice trpi denašnje človeštvo! Povsod v občem delovanji zgolj nasprotja, povsod zatiranje, nikjer enakopravnosti niti resnične ljubezni do bližnjika! Največ krivice pač trpi óni oddelek ljudstva, ki naj se najverneje drži marljivega delovanja. Dasi prava moč in blaginja sléharne države izvira iz krepkega delavnega stanú, bodisi poljedelskega, obrtnega ali trgovskega, vender ne dohajajo najuspešnejša dela teh stanov toliko v prid in blaginjo posamičnim delavcem, kolikor bi smeli upati in zahtevati za svoj trud in potrebe svoje. Zaslužek teh in drugih delavnih rók se razteka po ónih vodotokih, ki gonijo máline bogatincev. Časih ni bilo takó. Ko sta bila trgovina in obrt še v rokah menj ímovitih podjetnikov, ki so si delili brezštevilna podjetja, vsák z majhnim denarjem, takrat so posamični delavci še uživali nekaj pravic in odpiralo se jim je več potov, po katerih so dohajali do zaslužka ali do samostalnosti. Skoro po dovršenih učnih letih so utegnili zameniti svoj službeni posel z gospodarstvom; zadoščalo jim je iz večine káj malega, bodisi da so káj podedovali ali si posebe zaslužili. Saj tedanja podjetja še niso zahtevala tolikanj denarja. V tistih dneh torej še ni bilo toliko mejá med delavcem in gospodarjem. Ali kar jih je moralo biti, nikoli niso zavirale podjetij ni tukaj ni tam. Delavcem se ni bilo treba družiti proti gospodarjem, češ, da bi jim nagajali ali siloma zahtevali večje mezde. Semtertjà je sevéda ta ali óni delavec téral boljše plače, ali če sta se sporazumela z gospodarjem, bilo je vse poravnano, ako se pa nista, ostavil je služabnik svoje delo ali pa celó ušel, kakor se mu je izteklo. To razmerje se je izpremenilo, ko je prestalo gospodarstvo na majhen denar in se umeknilo podjetjem, oprtim na kapital. Delavec posamičnik je izgubil svojo vrednost, zakaj podjetnikom je zgolj do tega, da se delo hitro dovrši, rabijo pa delavske moči kakor stroje.«

»Ali to je káj neljubeznivo ravnanje,« reče Sokrat. »Ko sem jaz v svoji mladosti pri Fidiji obsekával marmor za mojstrove kipe,

nikdar nismo slišali kàj takega. Kaj, ali sedaj prava vednost ali umetnost ni več toliko vredna, da bi gospodar spoštoval svojega delavca? Kaj pa bode z ljubeznijo do delovanja, brez katere se ne more nobeden umetnik toliko zatopiti v svoje delo, da bi ga dovršil na čast svoje umetnosti? Ali ni sedaj nikomur več do častí svojega znanja in podjetnosti svoje?»

»Žal, večinoma ne iščejo častí pri delu, zakaj strastno se trudijo, kakó bi čim prej spečali izdelek za denar. Vse gré le na denar! — Da se kapital kopiči v posamičnih rokah, to se po pravici zmatra za nesrečo delavnega ljudstva. Na Angleškem in v Severni Ameriki je posamičniku, ako nima milijonov, že sedaj iz težka ustanoviti in na svojo roko vršiti večji obrt. Kar je še ostalo prejšnjih manjših obrtnih podjetij, životarijo daleč od tokov, po katerih se proizvodi vélikega obrta prevažajo, zamenjujejo in prodajajo. Karkoli služi vesoljnim potrebam, to si izkorišča kapital. Denar prekupuje blagó po rudniških jamah in po občih tržiščih; kapitalisti si podajajo rokó in se dogovarjajo o cení, po kateri bi potegnili náse vse blagó. S takšnimi kleščami vleče kapital náse tudi še tiste oskromne ostanke ljudskega imenja, kolikor si ga je prihranil plašni domači in tuji obrt. Kapital nima srca za ničesar drugega nego zopet le za denar; nima ne ljubezni do národa, ne do domovine, ne do države in vlade! In glej, širokoustno se ti baha, da ljubi ves svet, da je kozmopolit! Da, ljubi ga, ako bi ga mogel vdenariti! Takó jemljó Angleži tuje dežele z národi vred, takó tudi Nemci v Afriki. Angleži se košatijo, da otimajo zamórcce njih stare sužnosti in da širijo omiko med divjaki in pagani; dejanski pa jim jemljó vse, deželno in národno slobodo. Domá zaslužnjujejo svoje rokodelce in se srdito pulijo z Irci zaradi lordskega vélikega posestva. Kaj kaže to? Licemerstvo v tujih deželah, licemerstvo domá, in vse zaradi zavédnega malika, zaradi denarja!«

»Sedaj šele vém,« ustavi me Sokrat, »zakaj Hermes ni samó bog trgovcev nego tudi bog tatov! Ali je denar res tolik slepar, da celó toli hvaljeno evropsko omiko onečašča z nečloveškim vedenjem? To so strastí, kakeršnih ni hujsih med divjaki! Če rodí vaša civilizacija takšen sad, ne bode vam dovòlj pošoditi starogrškega Dijogena, ki bi podnevi iskal plemenitega srca — k divjakom bodete morali iti iskat prave človečnosti in preprostega človekoljubja.«

»Skoro res ne bode drugače, toda hiteti bode treba: med divjaki že prodajajo žganje in hudiča ter skrunijo njih prirodno preprostost in čistoto! Kdo bi poznal večje licemerstvo in brezvestnejšo samogoltnost! Anglija sama ima že več duš v svoji oblasti, nego jih živí

po vsi Evropi in po severnoameriških državah. Razven ónih, kar jih biva na manjših otokih, šteje tristo in petdeset milijonov podložnikov, torej malone četrtno vseh zemljanov. Angleži ravna jo blizu takó kakor nekdanji razbojniški vitezi, vender jih to izvestno še mine. Najprej se otresejo angleškega gospodstva prebivalci Severne Amerike v Kanadi, za njimi se oprostí dvesto milijonov Indijcev, kadar jim pride namreč na pomoč ruska država.«

»Kdor sliši o taki mogočnosti angleški,« reče Sokrat, »mislil bi, da mora biti Anglija presrečna dežela in da kraljuje v nji zlata dóba, vesoljna blaginja, katere zaman iščejo in želé drugjé.«

»Pričakovati bi bilo res vesoljne ljudske sreče ondu, kamor se iztekajo studenci in zakladi vsega svetá. Žal, da ni takó! Angleži se mi zdé prav kakor stari Rimljani, predno se je razrušila njih mogočnost. V Rimu ni bilo nikoli večjega razločka in nasprotja med sužnjimi rokodelci in med plemiči, nikdar večje bede med delavnim ljudstvom nego takrat, ko so dohajala največja bogastva podjarmljenih tujih národov. — Poslušaj Angleža Baxterja: Leta 1865. so znašali dohodki ónih 23 milijonov rokodelcev, ki živé v Véliki Britaniji, blizu 300 milijonov angleškega denarja, dohodki ónih 7 milijonov imovitejših ljudi in bogatinov pa 500 milijonov. Ko bi razdelili te dohodke po jednaki meri med posamičnike, óne med delavce, te med bogatince, pokazalo bi se, da pride na vsakega imovitega prebivalca malone šestkrat več nego na siromaka, dasi bogataši ne dobivajo teh dohodkov za svoj trud nego kot dobiček nakopičenega svojega denarja in imenja. Kdo pa jim pomaga do tolikega dobička, če ne rokodelci! Delavni stan se mora ubijati in stradati, dočim bogatini ne vedó, kakó bi zapravljali svoj denar, čegar pridobitev jih ne stane najmanjšega truda. Po notranjeevropskih deželah k sreči vender ni takó huđega beraškega razmerja, dasi je dovólj bede po kmetih, med obrtnimi in med mestnimi delavci. Toda povsod hira kmetski in sploh delavni stan, ker mu jemljó bogatinci in davki najlepše dohodke. To hiranje je takó grozno, da bi morala biti največja skrb vlade in poslanskih zborov, kakó bi se zmanjšali davki in kakó odprle resne podpore, ki bi obvarovale občinstvo obubožanja, sósebnost pa obrtni in poljedelski stan beraške palice! Vender, ali se znižujejo davki? Nikakor, še množe se z dovolitvijo národnih poslancev! Nenasitnemu zmaju vesoljne vojaščine, splošnega oboroževanja od pête do glave gré vse v gorečo žrelo! Kakor kaplje vode v razbeljeni pēči izginjajo v njem trdo prisluzeni ljudski dohodki.«

»In kaj čaka národov, kaj oblastev,« pristavi Sokrat vprašaje, »ki pripuščajo prepad prvih plodnih močij ter delavnih rók ne varujejo bede in opešanja? Kdor išče odgovora, naj ne pozabi basni o žabi, ki se je napenjala, dokler ni počila! Kaj potem? Nova osnova. Kakšna? Kakeršne je ljudstvo vredno! — Čim večja je pomôrska žival, tem več mladičev požrè. Toda tega venderle ne umejem, odkod izvira to, da so se manjši obrtniki in kmetovalci sčasoma dali požreti večjim?»

»Izpreminom se ne more ogniti ni obrtnik ni kmet. Mali obrtniki in kmetje s slabimi svojimi posli in nedostatnim znanjem so otroci oskromnega delovanja svojih mladih dnij. Iz večine bivajoče daleč od napredovanja in izumov zadnjih let, zasačilo jih je — nepripravljene pri njih mirnem poslu — tuje delovanje, oprto na nove izume. Pomagali bi si še bili, da so zapazili nevarnost, toda ubožni, kakeršni so bili, niso mogli ukreniti ničesar brez potrebnih denarnih troškov. Ko je napačila dóba parnih strojev, dóba železnic in telegrafov, ostrmeli so starejši obrtniki in ubožnejši kmetje. Niti umeti niso mogli, da bi bilo tem potrebneje podajati roke továrišem in sodelavcem, čim urnejše je novo delovanje. Da bi se vrnili k prejšnji počasni vožnji s konji in kočijami in težkimi ‚parizarji‘, nikar pa uporabljali železnice, to pač ni bilo mogoče. Saj dandanes celó Japanci gradé železnice in uporabljajo parne stroje, dasi se je to ljudstvo, veja zastarelega kitajskega debla, dolgo časa kaj trdovratno branilo sléharne evropske kulture. Danes, ko vpliva novo delovanje tolikanj silno celó na tuje kraje, da se Japanci budé iz tisočletnega spanja, v takih dneh se po Evropi ni móči brez pogube izogibati jednakomernemu seznanjanju s prirodznanskimi napredki. Saj se baš dandanašnji bogastvo in blaginja posamičnih národov bolj negoli kdáj opira na skrbno uporablanje prírodnih sil in prírodnih pridelkov. Površen pogled sedanje ekonomije po Evropi nam že odprè oči, da nejednakovredno uspevanje ali celó trajno zaostajanje zgolj slabí ljudsko blaginjo in napósled celó uničí národno bogastvo. O usodi državnega in ljudskega delovanja se lahko reče to, kar pravi Goethe o prírodi: ‚Gibanju in porajanju ni nobenega postanka v prírodi — príroda pretí s prekletstvom vsemu, kar zaostaja!‘ Proti tej protivni zlobi ni boljšega varstva nego resno oživljanje prirodznanskih, kemiških in fizikalnih nauk. Človek si ne vé na pomoč poklicati prírode, ne prisiliti prírodnih sil, da bi se uklenile v njega jarem in opravljale njega dela, ako si ne prisvojí vsakeršnega znanja o prírodnih prikazih in zákonih. Prave zmožnosti ni iskati drugjé nego v národnem pouku, v razbornosti sploh in v pravem uporablanji prirodznanskih napredkov. Národna blaginja

rase z napredki in prepada s pogrěški. Pouki o prirodoznanstvu so oddelki národnega bogastva, časih pa so celó odškodovanje posestva, katerega preoskromna priroda ni podarila národom v njih domovini. Tistim národom, ki zaostajajo v uporabljani velikih izumov, v skrbnem izbiranju in obdelovanji prirodnih stvaríj, tistim, med katerimi takisto bogatinci kakor siromaki ne spoštujejo takega delovanja, tistim národom, pravim, ni smeti pričakovati drugega nego prepast svoje blaginje. Zanimarjanje prirodoznanskih napredkov provzročuje tem bolj prepad národne blaginje, čim srečneje si sosedna ljudstva izkoriščajo znanstvene, obrtne, poljedelske in umetniške pridobitve. — Ni lahka naloga ne, katero so si postavili Evropci samí z delovanjem, oprtim na prirodne moči! Vse drugače je v vzhodnih azijskih deželah. Evropska naloga téra toliko od národov, da ni móči doseči nje zmotra drugače nego po opreznem varstvu modrega zakonodajstva in vesoljnega pouka. Vse to pa se ne izteče, ako se národje odkritosrčno ne razvijajo in neovirano ne družijo od dežele do dežele. Jedino tam, kjer se národni razvoj in národna omika ne zavira, ampak podpira, prinaša nove napředke na polji telesnega in duševnega národnega življenja. V duhu denašnjih dnij tičí po Evropi globok nagib, da bi se prirodznansko oživljale obrtne in poljedelske stvarí s pomočjo prirodnega spoznavanja. Osnova denašnjega družabnega življenja pa je vzrok, da te visoke naloge ni móči izvésti brez denarnih podpor. Dokler se državna osnova opira na denarno imenje, utegnila bi nakopičena bogastva, torej kapital sploh, res hásniti, ako bi se rabila za ljudsko podporo. Ker pa veljá pravica svojega ali osebnega posestva, zató ni móči oprostiti denarnih tokov, katere so zajeli posamični posestniki, in ne morejo se kakor voda navračati po presutih travnikih kmetskih in sploh vsakeršnih ljudskih potreb. — Dasi žuli ubožne ljudi denar, nakopičen v tujih rokah, katerega bi potrebovali k zaželenemu napredku, vender ni tajiti, da so se z železnicami uvědle mnoge dobrote, ki so na blaginjo ljudstvu in mu pomnožujejo denarne moči. Koliko lože se danes blizu železnic razpečavajo pridelki in koliko lože se dobiva kaj za stvarí, katerih prej ni bilo spraviti v denar! Sevéda pa gré sedaj tudi denar hitreje izpod rók. Ali vse bi se še prebilo, da ni toliko davkov. Teh pa ne provzroča napredujoča omika nego državno gospodarstvo, kolikor se dostaje vzajemne dotike domačih národov in njih mednárodnih stvaríj ter vse to, kar imenujemo „politiko“! In vender bi še bilo izhajati navzlic vsem tem neprilikam, da ni imenje razdeljeno vse narobe. Ljudsko imenje ni toliko v prid potrebnemu rokodelskemu stánu nego posamičnim posestnikom; malokdaj pride

ta ali óni izmed ubožnega stanú k obili mizi. Toda ako bi kdo zdajci razdelil enakomerno ves denar, ali misliš, da bi bilo ljudstvo osrečeno za delj časa? Od veselja bi pozabili skrbí, kakó si ohraniti imenje; zapravljali bi, ker bi se jim ne zdelo škoda tega, česar si niso zaslužili v potu svojega obraza, in le prehitro bi se uresničil pregovor: Kakor pridobljeno, takó izgubljeno! Mimo tega bi zastajalo napredovanje, tičoče se pridelovanja in izumov, morda celó napredovanje v znanstvih in umetnostih; zakaj kdor prehitro obogati, udá se tem rajši lenobi in postopanju, čim menj se je mogel nádejati takšnega imenja. Ko bi bilo danes razdeljeno vse jednako, jutri že bi se pojavil prejšnji razloček. Dokler gré delo za denar, prekosili bi naclarjenejši ali pridnejši delavci menj marljive ali lene vrstnike, in skoro bi bilo zopet vse pri starem. Pri sedanji denarni osnovi bi ostal torej zvršeni socializem brezuspešen! Nekoliko drugače bi se že godilo, ko bi bilo družabno življenje osnovano takó, da bi se imetje poravnavalo sčasoma in po zaslužku. Boljša osnova od sedanje bi se našla, ako bi se ljudstva sporazumela in dognala vprašanje: Ali ni nobene take pomoči, katera bi denarju ubranila rediti in pomnoževati jedino óno bogastvo, ki je nakopičeno v posamičnih rokah? Poskusiti bi se utegnulo z združevanjem manjših imetij. Zakaj bi se ne združilo več manjših podjetnikov, ki bi zložili toliko imetja ali denarja, da bi se mogli meriti z nekaterimi bogatimi podjetniki? Tačas bi vsa ta družba uživala dohodke, primerne bogatincem, kadar bi si namreč pridobila spoštovanje svojih izdelkov. Pridobila bi si ga pa tem hitreje, čim zvešteje bi se posamični sotrudniki — strokovnjaki, kakor so — udeleževali vsak svojega dela pri združenem podjetji takisto marljivo, kakor so temu že vajeni od svojega posameznega delovanja v bóji z nasprotnim kapitalom. Taki marljivosti bi ne bili nikdar kos tisti najeti delavci, najsi so plačani še takó dobro, kateri izdelujejo blagó kapitalistom, ne da bi jim šlo kdáj za svojo kožo! Sevéda, z največjimi kapitalisti ali celó z vsemi nasprotnimi kapitali se ubožnejši podjetniki, naj se družijo, kolikor hočejo, venderle nikdar ne morejo meriti. Zakaj ne? Spomnimo se Baxterjevega poročila. Izmed 30 milijonov Angležev, pravi Baxter, ima 23 milijonov ubožnih delavcev samó 300 milijonov dohodkov, drugih 7 milijonov bogatincev pa 500 milijonov letnih dohodkov. Naj bi se torej družili rokodelci, kolikor jim drago, iz svojih 300 milijonov bi ne mogli nikoli narediti 500 milijonov. — Kakorkoli, združeni denar in združeni ubožnejši podjetniki bi venderle imeli več močí za marsikatero podjetje, nego je imajo razdeljeni posamičniki. Dosti delovanja, ki sicer uhaja posamičnikom in prinaša dohodke

jedino bogatašem, utegnili bi zadružniki prevzeti na svojo rokó in uporabljati dohodke v svoj prid, primerno vsakemu udeležniku, kakor sodeluje v zvezi. Ko bi šli še nekoliko dalje na tem poti, pomnožili bi svoje močí še bolj. Ko bi jih bilo že več združenih več let, videli bi, kakó jih gledajo sosedje izven zádruge malone zavidno. Zadružniki, tedaj iztegnite roke, potegnite jih za seboj v svoje kolo, ne vprašajte nikogar, ali je obrtnik ali kmet! Sedaj, ko je jasen vaš uspeh, lahko prepričate tudi kmeta, da je na dobro le njemu, ako se odreče inozemskim družbam, katere vlečejo denar iz vaše dežele v tujino, na Angleško, Francosko, če ne na Nemško. Zakaj bi kmetje zavarovali poslopja, polja, živino pri tujih družbah? Zakaj bi takisto obrtniki in uradniki plačevali zavarovalnino za svoje življenje ali svoječasno podporo svoje družine, svojih otrók, takim družbam, ki nosijo denar iz dežele? Ako se združijo vzajemno in z vami, domačini, deležni boste vsi skupaj primernege dobička in dohodki ljudskih premij ostanejo v domovini! . . . Takó vas vidim združenih veliko množico! Posegli ste preko bližnjih sosedov, združili se z občinami in mesti. Oprezni, kakor ste, izvolite za váruhe svojega podjetja nekaj spoštovanih in zanesljivih móž, nekaj iz občin, nekaj iz mest, ki se udeležujejo vašega kola. Takó se utegne spajati občina z občino, mesto z mestom in z občinami, dokler ne dobite v svoje kolo vsega národa. Kaj ne, koliko več močí bode imel sedaj v denarnih stvaréh ta združení národ, koliko več nego sedaj, ko je vse razcepljeno in se še obrestí posameznikov po mogočnem toku razlivajo čez meje vaše domovine, v blaginjo tujcem, ne vašim sinovom? Kakor ste se združili po domovini, takisto se utegnete združiti z drugim svojim národom, najsi biva v tej ali óni kronovini. Kadar spoznate dobrote, katere vam prinaša združevanje, namenjeno národnemu zavarovanju, vzbudé se vam želje, da se združite tudi v druge podpore, v bran proti rubljenju, bolezní, vojski in drugim škodam. Kadar bode kolo vašega združenega národa tolikanj razširjeno, skoro si boste zavarovali vsakemu posebe tudi potrebni živež s tem ali ónim pogojem. Čim več potreb pa bode objemalo vaše kolo, tem bolj boste čutili, da bi bilo zavarovanje tem gotovjše, čim širše se razprostirajo po deželah vaše zadružne veje; spoznali boste, da bi nobena škoda ne zadela vseh zajedno, da bi nepoškodovanci lože podpirali potrebne zadružnike. To spoznanje pa vam bode vzbudilo željo, da bi se združili tudi z drugimi, zunanjiimi národi. Dolgo ne bode, in osnujete si širše mednárodno zavarovalno kolo!*

(Dalje prihodujič.)

O pomenu naših krajevnih imen.

Sestavil Evgen Lah.

(Dalje.)

II.

aj pa vode? Tudi tu bogata razlika! Najprej dolga vrsta splošnih pojmov: več *Vodic*, *Vodavle*, *Sovodnje*, *Zavodo*, *Medvode*, *Povodje*, *Teška voda* i. t. d.

Vode so lahko ali stoječe ali pa tekoče; obojih imamo dovòlj.

Pričnimo s stoječimi. Najmanjša in zajedno najgrša stoječa voda je mla ka. Teh imamo več. Kjer so *Mlake*, tam tudi blato ne more biti daleč. O tem nas uverjajo vasi *Blato*, *Blatnik* in *Blatna Brezovica*.

Mlaki podobna voda je luža. Tudi teh je dovòlj. Na Kranjskem imamo *Luže*, *Zgornjo* in *Spodnjo lužo*, *Žabjo lužo* (kar je sevèda prav umevno), *Žabnico*, *Mrzlo lužo* in *Lužarje*.

Mimo prostranega resničnega ljubljanskega močvirja imamo tudi vasi *Močvirje*, *Močivno* in *Močile*.

Toda pustimo umazane vode in pojdemo k *Ribniku* (vas na Kočevskem) in k naši *Ribnici*. Končno sevèda ne smemo prezreti *Dolenjega* in *Gorenjega jezera* (vasi ob cerkniškem jezeru), po katerih plavajo *Brodi* (več vasi po Kranjskem) in *Ladija* (vas pri Medvodah.).

Je li za tekoče vode tudi skrbeno takó dobro? Réči moramo, da istotakó.

Vsaka tekoča voda ima po prirodnih pojmih svoj vir, svojo strugo in svoje ustje. Na to so mislile tudi kranjske vasi *Vir*, *Izvir*, *Struge*, *Predstrug* in *Ustije*.

Najmanjša tekoča voda je studenec. Teh imamo na Kranjskem vse polno; vrhu tega pa *Studeno* in *Studenčice*.

Večji je že potok. Tudi teh je obilo, samih in sestavljenih, kakor: *Svetli*, *Črni*, *Gorenji potok*, *Zapotok*, *Zgornji* in *Spodnji Tiefenbach* in *Potoče*.

Večje tekoče vode so potem reke. Tudi teh je več. Mimo *Reke* sploh tudi še *Rečica*, *Zarečica*, *Zarečje*, *Poreče* in *Porečje* i. t. d. Nekatere so sósebnó bistre, kakor *Bistra* pri Vrhnikih, več *Bistric* in *Bistrišica* pri Kamniku.

Mimo Peričnika, Savice in Radolne imamo tudi *Slap* pri Vipavi in *Slape* pri Ljubljani.

Da so praktični Kranjci to obilo vodno silo tudi že zgodaj uporabljali na svojo korist, temu so porok vasi: *Žaga*, *Spodnja in Zgornja žaga*, *Podžaga*, *Stob* in *Stope*, *Malne*, *Malni* in *Mlino*.

Toliko vodâ in nobenega otoka, bilo bi vender prečudno. Res imamo na Kranjskem več otokov: *Otok*, *Zgornji* in *Spodnji otok*, *Mali* in *Veliki otok*, *Otoče* i. t. d.

Prav lepo in hvaležno od Kranjcev je, da so največjima slovenskima rekama na čast imenovali več krajev, da namreč govorimo o dveh *Savah*, o *Savljah*, o *Dravljah*, o *Zasavji*, *Posavci* in *Savini peči*, pa tudi o *Moravi* (le tega ne vém, ali je to srbska ali moravska) in o *Moravčah*.

Kjer se voda ni pravilno pretakala, pomagala si je umetno roka. Napravili so si jarke (to nam kažejo vasi *Jarček*, *Jarče brdo* i. dr.), časih pa cela korita (glej vasi: *Korito*, *Korita*, *Koritno* in *Koritnice*).

Ker so imeli dosti vode, zató so marljivo prali; evo vasij: *Periše*, *Zgornja* in *Spodnja Pirašica*.

Časih pluska voda na suho; ako pade kdo v vodo, zmoči se in treba se mu je obrisati, ako se hoče takoj zopet posušiti. To so gotovo že védeli nekdanji prebivalci naše Kranjske; priča temu so vasi *Pluska* in *Mokro polje*, trg *Mokronog*, vasi *Suha*, *Nasoviče* in *Briše*.

Voda je res dobra stvar, koristna stvar in zdrava stvar. Kakor smo slišali, vode je bilo na Kranjskem tudi vedno dosti. Toda kdor pozná Kranjca le od te strani, pozná ga na pol. Kranjcu je znana še neka druga tekočina, ki mu je veliko ljubša. Da jo je imel že od nekdanj v visokih časih, o tem ni dvojbe. Le pomislimo na kraje *Vino*, *Vince*, *Vinica*, *Vinje*! Trto je sadil na *Vinjem vrhu*, *Vinskem vrhu* in na *Vinharjih*. Že takrat so na trto pazili posebni *Vincarji* (vas pri Škofji Loki). Vinski pridelek so prodajali in točili v *Vinji vasi* (pri Novem Mestu) v poliče, ki so jih dobivali v *Poljčah* pri Rádovljici. Shajali so se v posebni *Oštariji* (pri Mirni na Dolenjskem). Vse je vrelo tja, takó da je moralo biti tam vedno natlačeno polno. Točilo se je namreč jako dobro in močno vino, ki izvestno ni zgrešilo svojega pota. Pač pa so ga zgrešili pivci domóv gredé; v celih gručah so obležali na óni góri pri Krškem, ki se imenuje v spomin na to *Pijana gora*.

Toda pustimo prirodo sámo in preidimo k bitjem, ki živé v nji. To so mimo človeka sósebnó živali. Da se jih je človek že zgodaj okoristil, spoznaval jih in uporabljal v svoj prid, to je dokazana stvar. Tudi to je védel, da so nekatere mirne, da se dadó udomaćiti, in nasprotno, da so druge divje in neukrotne. S prvimi se je spoprijaznil, drugim je napovedal vojsko in jih zatiral. Da so bile in so še takó

zване domače živali za človeka neizmerne koristi, uvaževali so tudi Kranjci in jim bili za to hvaležni. Stesali so jim posebna bivališča, ki so jih imenovali hleve (*Hlevni vrh*, *Hlevišče* in *Puštal*). Poznali so pa sploh že zgodaj skoro vse domače živali. Znana jim je bila óna žival, o kateri se pravi, da je najlepša, namreč konj, o čemer nas poučujejo vasi: *Konj*, *Konjsko* in *Konjski hrib*. Poznali so tudi že *Kobile*. Časih jih konji niso hoteli slušati; izumili so torej posebno bodrilo, to je naš *Bič*. Poznali so že dobro rogate domače živali (*Rogati hrib*, *Rogatec*). Velikega pomena je bila že takrat goved, znana v vseh plemenih, tedaj še natančneje nego konji, kjer še niso poznali žrebcev in žrebet. To sklepamo lahko iz krajev *Govejek*, *Junče*, *Volovnik*, *Kravjek*, *Telče* in *Telečji vrh*. V hlevih so že takrat nastiljali (glej vas *Stelnik*). Poznali so že ovco in kozo; to nam pričajo vasi *Ovčjak* in *Janče*, *Kozlovo* in *Kozarje*, *Kozarše* in *Koziše*, *Kozjak*, *Kositzen* in *Pokstein*. Sevéda sta jim bili že znani óni živali, ki sta bili in sta še v večni borbi, namreč pes in mačka. Dokaz temu so nam *Pasjek*, *Maček* in *Mačje*, *Mačkova vas* in *Mačkovec*, *Mačkin hrib* in *Mačji dol*. Za mačjo hrano je bilo že tedaj skrbeno; pónjo je hodila mačka na *Mišače* pri Rádovljici. Sósebnó ukusno se jim je gotovo zdelo svinjsko mesó. Svinji, tej sicer zeló umazani, a koristni domači živali na čast so imenovane vasi *Svinjsko*, *Svinje*, *Špeharji*, *Gorenja* in *Dolenja šetina*. Sicer ne toli koristni, zató pa potrpežljivi domači živalci je morala biti tudi že svojih dnij prisojena vsaj nekakšna, dasi ne važna naloga. To lahko vidiš iz vasij *Stara oslica*, *Nova oslica* in *Muljava*.

Kakor pa je Kranjec domače živali spoznaval in spoznal od koristne strani, také je bil prisiljen spoznavati in spoznati druge živali od škodljive strani. Pričnimo z malimi škodljivci. Znan mu je bil krt. Odkod sicer célo *Roviše* pri Litiji? Vsi pomisleki pa izginejo, če pomislimo na *Krtino* pri Brdu. Toda tudi drugi škodljivi rovar mu je bil že znan; o tem nam pričata obe *Mramorovi*. Tudi z jazbecem si nista bila prijatelja, ker ga je zasledoval po *Jazbinah*. Polh mu je delal škodo sósebnó po orehah in lešnikih; preganjal ga je tedaj okrog *Polhovega Gradca* in *Polhovice*, kjer jih je baje posebno dosti. Tudi vidro so že poznali, in sicer na Kočevskem; morila je ribe v posebnem potoku, ki so ga imenovali po nji *Otterbach*. Zajec mu je delal škodo pri drevji; zaradi tega, nekoliko pa tudi zaradi ukusnega mesá in kože ga je zalezoval po *Zajčjem vrhu*.

Časih so bili pa proti živalim tudi krivični. Ne da bi jim bile provzročevale posebne škode, preganjali so jih močno in jih skoro popolnoma zatrli, také da nimamo na Kranjskem n. pr. skoro nič

več jelenov in srn. Da bi krivico vsaj nekoliko popravili, imenovali so tema dvema živalima na čast več krajev. Govorimo namreč o *Jeleniku*, *Jelenovci*, *Jelenji vasi*, *Jelenjem dolu* in *Srnaku*. Pravijo, da je na Kranjskem dôkaj volkov, ki napravljajo našemu seljaku zlasti o zimskem času pri domačih živalih mnogo škode. V takih slučajih se napravijo naši ljudje nánje in jim napovedó črno vojsko. Dasi vedó natanko, kam volk zahaja, kje navadno biva, po katerem polji dela škodo, kam hodi pit (vasí *Volčje*, *Volčkova vas*, *Volčje jame*, *Volčje njive*, *Volčji potok*), vendar jim redno spodletí. Pravijo, da je na Kranjskem tudi dosti medvedov, zlasti na Kočevskem, kjer imajo kár svoj *Bärenheim*, *Ober-* in *Unterbärenthal*. Toda tudi drugje po Kranjskem jih je neki dovôlj, saj imamo *Medvedjek*, *Medvedico* in *Medvedje brdo*. Še več, celó do *Tacnja* pod Šmárijno goro seza medvedova taca. Tú pa tam naletimo še na káko divjo mačko, toda nji na čast se ni izplačalo imenovati nobenega kraja. Ris je iz naših krajev izginil. Tolikih sovražnikov bi se bil pa človek le slabo branil z navadnimi oskromnimi pomočki. Skopci, pastí i. t. d., to kmalu ni zadoščalo; treba je bilo gotovejših moríl. Človek je začel loviti in streljati (vasí *Lovsko brdo* in *Strelec*).

Priroda pa pozná še druge živali, nji so znani n. pr. tudi ptiči. Tudi kranjski prebivalec jih je spoznaval že zgodaj in jih ločil od drugih živalij (*Tičje Brdo*). Védel je, da so pokriti s perjem (*Perovo*, *Zgornje* in *Spodnje Pirniče*). Ker je videl vsakovrstne živali te vrste, začel je posamezne tudi razločevati. Nekatere si je udomačil, drugi so ga razveseljevali s petjem, zopet drugi so mu delali škodo v hiši in na polji i. t. d. Kot domačo perjad je zgodaj poznal kokoši, race in golobe. O tem nam pričajo imena vasíj *Peteline*, *Golobinjek*, *Zgornja* in *Spodnja Račna*, *Račja vas*, *Račje selo* in *Racna gora*. Ker je kmalu uvaževal korist teh domačih živalij, ker si jih je za to marljivo vzgajal, moral je tudi že zgodaj spoznavati njih sovražnike in čuvati svoje varovance proti njim. Znani so mu bili orli in skopci (vasí *Orle*, *Skopica*, *Zgornji* in *Spodnji Skopec*; trg *Postojina* i. t. d.). Spoznal je pa tudi kmalu poljske razbojniké in tatove, kar lahko povzamemo vasém *Vranja Peč*, *Vranšica* in *Vranoviče*. Spoznal je óno klepetavo tatico, ki sósebnó rada izmika vse, kar se sveti; temu dokaz so *Srakovle*. Spoznal je tudi ónega ponočnega modrijana, ki se ne méni nič za to, kar se podnevi godí okrog njega, dasi ga manjši ptičji páglavci radi dražijo — spoznal je čuka, kar nam kaže *Čučja Mlaka*. Zanimal se je tudi za ptičje petje in ga dostojno cenil, čemur so porok vasí *Škerjančovo*, *Velike* in *Male Škerjanče*, *Finkovo*, *Gimpel*, *Slavčja vas*, *Lisec*,

Nadlesk, Brinovšica. Znan mu je bil óni domači nepridiprav, ki ima svoj kljun povesod, kjer ga ni treba, to je naš vrabec (vasi *Vrabče, Grabče* in *Grabci*). Poznal je senice in nje mladiče (vasi *Zgornja* in *Spodnja Senica, Seničica*). Tudi mu je že prerokovala na *Kukovi gori* usodo in srečo kukavica. Poznal je *Brgleza*, poznal žerjava, ker ga je videl vsako jesen letečega na jug (vasi *Žerjavka* in *Žerjovin*).

Tudi na to, kar lazi, bili so naši Kranjci opozorjeni že zgodaj. To nam svedočijo vasi *Martinček, Stepšek* i. t. d. Sosebno neznosna je morala biti žaba. Dolgo časa so jo kár prezirali, ker se je pa le še množila in še vedno kvakala, mislili so si, da ji zamaše usta, če jo pošljejo na *Žabjek* (pri Trebnem), v *Žabnico*, v *Velike* in *Male Žablje, Žabjo vas* in če ji odmenijo posebno *Žabjo lužo*. Menili so, da bode stvar s tem pri kraji — toda varali so se, kvaka jim še dandanes. Ribe so jim morale biti vsekakor izvrstna jed, ker so jih umetno vzgajali v posebnem *Ribniku* in ker so dobro poznali kraje, kjer je dosti rib (*Ribno, Ribnica* in *Ribjek*). Že takrat so bili tù posebni ljudje, ki so imeli pazno okó na ribe: zvali so jih ribiče (vasi *Velike* in *Male Ribče*). Dobra se jim je pa zdela skoro gotovo kár vsaka riba brez razločka, ker jih še niso ločili v posebne vrste. Znana jim je bila posebej le ščuka (vas *Šukovo*), to pa morebiti zató, ker so spoznali, da je ta riba velika morilka med svojimi vrstnicami.

Kar je osel med višjim, to je polž med nižjim živalstvom; tista oskromnost, tista lenoba, tista počasnost, katero so morali tudi skoro zaslediti (vasi *Zapuže* in *Polžica*, ki se večkrat ponavljata na Kranjskem). So li že takrat tudi polže jedli ali ne in s sladkorjem ali brez sladkorja, to se ne dá dokazati in apodiktiško dognati.

Poznali so že kačjega pastirja, toda ne po tem imeni, ampak po imeni *Libelj*, kar kaže na latinski izvor, čemur se pa ni čuditi, ker sem že povedal, da so imeli naši pradedje obilo duhá za klasicizem. Znani so jim bili tudi že *Roji* in *Vošče*, ki jasno dokazujejo, da so Kranjci poznali in dostojno cenili našo prekoristno bučelo. Da bode dokaz neovržen, pokličem na pomoč še vas *Pikovnik*. Gotovo je bilo že takrat dosti mrčesa, sicer bi *Kobilica* ne bila dobila zadosti hrane. In da je bilo tudi dovolj muh, priča nam *Muhova vas*. Muha, ki je dandanes zlasti v vročih poletnih dnevih zeló nadležna, nekdanj vsaj vsem brez razločka ni mogla biti nepovoljna. Nekateri so namreč muhe nabirali, drugi sevéda so se jih branili prav odločno. Dokaze imamo v vaséh *Muhaber* in *Muhobran*. Bolj nego ljudje sevéda so jih že od nekdanj preganjali pajki, ki so se shajali na posvet, kakó bi zalezovali muhe, na *Pajkovem*. Neko drugo nadlogo so pa tudi že

poznali Kranjci, imeli so namreč že ščurke po kuhinjah in shrambah. To nam kažeta vasi *Šurkovo* in *Šurke*.

Rake so Kranjci že davno čislali; ali so jih pa že takrat prodajali na tuje, o tem kranjski anali ne poročajo. Vzemimo, da rak kot tržni produkt Kranjcem svojih dnij še ni bil znan. Zató so pa sami tem pridneje sezali po njem in tudi lahko, ker so imeli poseben *Rakovlik*, *Rakovnik*, *Rakov potok*; poznali so *Rako* in *Rakek*.

Sčasoma so morali Kranjci dobiti jako gorko kri. Če ima namreč človek preveč krvi, stavijo mu pijavke. Tega zdravstvenega pomočka so se morali Kranjci gotovo že kmalu poprijeti in tedaj časih imeti preveč krvi; o tem pričajo vasi *Pijavsko*, *Pijavce* in *Pijava Gorica*.

(Dalje prihodnjič.)

Gazele.

5.

Često gledal rože bujno sem cvetoče,
 Ko pomládno jih vzbudilo solnce vroče.
 Rož krasota bila mi veselje,
 Da odcvèle bi — dejal sem, ni mogoče . . .
 Mine pomlad. — Rož le malo vidim:
 Te zatl je mraz, in solnce te pekoče.
 »Nádeje ostanejo mi vedno cvétnec,
 Čustvo sládko teši to ljudí mrjoče.
 Mine pomlad, kakor rožam krasnim —
 Mrtve, pokopane zrè okó plačoče!

6.

Zapeli tožno danes so zvonovi — tebi!
 Odprl se grob med drugimi grobovi — tebi!
 Umrla si v mladosti zórne svitu,
 Ko bližala bodočnost se z darovi — tebi!
 Naj moč bi kdo imel, hitim do njega,
 Da mrtvo spet življenje v svet pozovi — tebi!
 Zamán! — Usoda ni prijazna stvarstvu,
 Življenje nje potopili valovi — tebi!
 Potopili življenje? — Ne! — Mladostno
 Na vek podali rajski so svetovi — tebi!

Rástislav.

Jara gospôda.

Povest. Spisal Janko Kersnik.

(Dalje)

IV.

če Krača je stal sredi ceste ter se kakor vojni general oziral na desno in levo stran po hlapcih in pomagačih, ki so ob cestnih jarkih postavljali dva mogočna mlaja. Mrak je že legal na dolino.

»Škarje naprej!« velel je krčmar, in hlapci ob desnem in levem mlaji so potisnili za nekoliko korakov naprej velikanske drogove, ki so sredi obeh obeljenih smrek obpeti z debelimi verigami podpirali težki drevesi. Takó se je za nekaj stopinj dvignil vsak mlaj, tičoč s spodnjim koncem v globoki jami. Jeden je že stal navpično, drugega pa so obkolili na glasno krčmarjevo povelje: »Škarje okrog!« in ga potiskali vzpored s prvim prav tedaj, ko se je adjunkt Pavel pridružil gospôdi, ob cesti gledajoči ta redki in zanimljivi prizor.

»No, oče Krača, kàj takega bi si ne bil mislil, da ste takó pozorni in ljubeznivi, ko niti ne veste, kakšen bode naš novi sodnik!«

Oče Krača je debelo pogledal in na pol odprl usta, zinil pa ni ničesar.

Za adjunktovim hrbtom je poštar iztrkaval pipo in pokašljeval na pol glasno.

»Kaj — sodnik?« vpraša Krača napósled, ko nihče drug ne reče ničesar.

»Ej, nocoj pride sodnik Vrbanoj«, odgovori adjunkt Pavel, »in vi kot župan in vaša ali naša občina mu vender napravljate ta slavalok?«

Krača je bil pameten mož in je takoj razumel ves položaj.

»Dà, dà!« dejal je; »to bode kàr za — dva! Ti Minče, čuj — glej ga, saj nima ušes — Minče! Deska mora na levi stráni nekoliko više!«

Takó zapovedujé se umakne kàr za dvajset korakov od drugih.

Poštar je še vedno kašljal, davkar pa, ki je stal s svojimi hčrami blizu adjunkta, smijal se je na glas.

Pavel je zrl na desko, ki naj bi vezala slavalokova stebra, in čital na srebrno-zlati podlagi pozdrav, sestavljena od belo-modro-rdečih črk: »Mir tej hiši in vsi fari!«

»Kaj pa je to?« vzklikne na glas, in njega lice ne kaže prav nič ónega duhovitega sijája, ki ga je značil vselej, kadar se je živo razgovarjal.

»Bog vas je dal — ali še ne veste?« zagrohotá se davkar, in njega hčere mu takisto pritrdijo.

»Kaj?« deje adjunkt, »to je za kakega župnika, ne pa za sodnika!«

»I sevéda!« méni poštar nekamo sramežljivo.

»Ta napis mora izginiti!« jezí se adjunkt.

»Ne, ne«, tolaži ga poštar, dočim se smeje vsa družba, »saj ta napis ni odločen sodniku, ta je za župnika, ki se nocoj popelje tú skozi v Babino polje!«

Sedaj se takisto adjunkt zasmee na ves glas.

»No, morda bode pa tudi umesten pozdrav našemu sodniku!« vzklikne dobrovoljno in poskuša zatreti hudomušni izraz, ki mu sili na lice. —

Zvonovi župne cerkve grobeljske se oglašé. Vélíki zvon póje veličastno svoj enakomerni »bém—bàm«, in vmes pritrkava spretni cerkvenik s srednjim in malim zvonom, nekoliko časa s tremi udarci v presledku med zvoki vélikega zvona, potem s petimi, napósled s sedmimi. To je bila vselej njegova največja umetnost! Saj je bilo pa tudi treba dovòlj telesne moči, zdravih prsij in krepkih rók. In vselej, kadar je prestopil iz mirnejšega udarca v hitrejši udarec, poknili so na griči poleg cerkve trije topíči, zaporedoma užgani po vestnem in izkušnem pomočniku cerkvenikovem.

Adjunkt Pavel je mnogokrat trdil, da ni klerikalec, in je to svoje mišljenje hotel dokazati ob raznih prilikah. Zató je tudi sedaj naglo odšel od slavaloka in krenil proti Kračini krémi.

Skoro v veži se srečata z notarjem Tinčétom, ki je že zaprl pisárno in sedaj radovedno čakal dogodkov, ki naj bi bili uprav zgodovinsko znameniti Grobljem in okraju.

»Vrbanoj bode mislil, da je slavalok zánj!« zasmee se proti adjunktu.

»Jaz sem tudi mislil!« méni Pavel. »Védel bi pa venderle rad, bode li Krača babinopoljskega gospoda vzprejel oficijalno, kajli?«

»Béži, béži! Liter vina bode postavil prédenj in pojal Ančiko po hiši, češ, sedaj to, sedaj óno, koncem pa se bodeta z gospodom dogovorila zaradi tedenskega mesá in — vzprejem bode končan. Ti — ah, stoj, stoj! Julika je tukaj. Prav sedaj se hoče odpeljati.«

Pavel je veselo poslušal prvo modrovanje notarjevo, ob njega zadnjih besedah pa se je zgenil.

»Tukaj? Kaj dela tù?«

»Dekret ima! Dekret za Zagorico! In še nocoj se odpelje tjã. Niti k moji ženi ni hotela danes, skoro pa pride zopet semkaj.«

Adjunkt se zavrtí v polkrogu in je že nekaj korakov od hišnih vrat, ko ga prisili veseli notarjev klic, da se vrne.

»Pavel, Pavel! Gospodičina Julika Orlova!«

Poleg Valentina res stoji Julika.

Častiti čitatelji naj oprosté, ako précej ne najdejo natančne fotografije te novodošle osebe. Znano jim je, da je že prekoračila trideseto leto svoje dôbe, in jedino to je morda takó prevzelo nekatere, da bi ne verjeli novo predloženi sliki. Reči hočemo le to, da se Juliki ni poznalo tistih trideset let ali kolikor jih je že imela.

In prav to je provzročilo, ako ni prihajalo iz hipne zadrege, da se je adjunkt Pavel, ves zardél, viharo pozdravljajoč in gospodičini stiskajoč roko, izustil neumestne besede: »Oh, gospodičina — po tolikih letih, po tolikih letih se vidimo iz nova!«

»No, pol stoletja vender še ni!« deje Julika nasmehoma, dočim vender naglašuje svoje besede nekoliko zlobno.

»N a m a se pa skoro takó dozdeva, odkar namreč nisva videla v a s«, reče Valentin.

»Vi pa vi! Oh, recite, kolikokrat ste se me spominjali?« očita Julika na pol resno.

Od ceste sém se začuje ropot dveh kolêseljev, in majhna gneča se naredí tamkaj.

»Tukaj je — novi župnik babinopoljski!« vzklikne Pavel, porativši to ugodno priliko, da si zopet dobí prejšnje duševno ravnotežje.

»Čula sem, da pride nocoj«, deje učiteljica; »toda moj voz je tudi že pripravljen. Z Bogom, gospoda!«

»Oh, kãj že? Kãj takó hitro?« reče Pavel.

»Nocoj pač! — Da se skoro vidiva, gospod Valentin! Priporočite me svoji soprogi in oprostite!«

V tem že séde na jednovprežni vozič ter vravnava kovčeg in nekaj škatelj poleg sebe. Voznik, širokopleč kmetški fant, z dolgo smodko v ustih, udari po konji, in zdajci zdêdrata z dvorišča.

»Uboga déklica!« reče adjunkt.

»Zakaj?« méni Valentin. »Videti je zadovoljna!«

Delj govoriti ni bilo móči, zakaj s ceste je prihajala velika družba, in pozdravljali so se kàr vprek.

Novi župnik, »gospod Frančišek«, kakor ga je nazival oče Krača, ž njim njega kapelan, ki se mu je pripeljal naproti, župnik grobeljski in nekaj imovitih gospodarjev iz Babinega polja, oče Krača in njega sin, davkar in poštar, oba trgovca grobeljska — vsi so bili skupaj. Sedaj je še prihajal učitelj, ki je zamudil vzprejem, ali bolje rečeno, prihod gospodov.

»Tù si nekoliko odpočijemo!« méni gospod Frančišek, ko se predstavijo drug drugemu, in skoro potem sedí vsa gospóda, duhovna in posvetna, v znani zatohli sobici.

Razgovor se iz početka ni mogel prav razviti — vreme je bilo skoro obdelano, setev in žetev tudi, politike se sedaj še ni hotel nihče lotiti, starih skupnih znanstev ni bilo najti, in šele ko so prišli pótem nekovega skrivnostnega prirodnemu zakona na red dohodki in plače te ali óne župe, te ali óne javne službe, vnela se je jako živahna razprava. Vender tudi to je zdajci ustavil Kračin Minče, stopivši v sobo z glasnim vzklikom:

»Sodnik je tukaj!«

Zajedno je vrgel na zadnjo klop v kotu debel plašč, dežnik in kovčeg, katerega je prinesel z vozá.

Sodnik Vrbanoj pa je bil tudi že med vrati, ko so vstajali adjunkt in davkar, notar in poštar in drugi razven duhovnikov, da ga pozdravijo.

Bil je po svoji zunanosti res takov, kakeršnega sta ga že nekoč opisala adjunkt in notar: velik, krepak, moškega, resnega vedenja in vender v vsem svojem gibanji nekoliko neroden. Iz prva ni védel, komu bi najprej segel v roke, toda ko je pozdravil — in sicer prav presrčno in prijazno — Pavla in Valentina, opravil je tudi hitro z drugimi in sédel ob górenji konec mize poleg domačega župnika.

»Ali nisi videl mlajev?« pošali se Valentin, »saj si takoj védel, da —«

»Niso namenjeni méni!« pristavi Andrej.

»Prislužite si jih, prislužite!« reče gospod Frančišek sladko, vender z zasmehujočim izrazom na lici.

»Vi si jih menda tudi še niste, častiti gospod, niti tù niti v Babinem polji?« vrne takisto Vrbanoj, in glasni smeh posvetne gospóde; ki zazvení po njega besedah, priča, da med njo in ónimi tremi duhovnikih ni posebnih simpatij.

Učitelj je poštarju zadovoljno šepnil na uho, toda oprezno in takó tiho, da ga je poštar komaj slišal: »Ta je pa srčen, ta se jih ne bojí!«

Gospod Francíšek je hotel jezno odgovoriti, toda domači župnik je segel v besedo s pomirljivo opomnjo:

»To je že taka navada pri nas — ti mlajil!«

»In lepa!« pritrđi Vrbanoj in s tem tudi izgine iz družbe bojeviti duh, katerega je vcepil gospod Francíšek z zabavljivo svojo opazko. Sicer je bil novi babinopoljski župnik še vedno take volje, da bi piknil tega ali ónega, in je tudi imel radovoljnega pomočnika ob svojem kapelanu, ki bi bil sedaj silno rad govoril le o slovenskih liberalcih; toda domači župnik ni dopuščal, da bi se razgovor poostril.

Jedna prilika pa se je venderle še ponudila gospodu Francíšku, da je pomogel svojemu jeziku do sijajnega uspeha.

Nesrečni poštar je namreč zdajci začutil potrebo, poseči v debato in izpregovoriti o novem predmetu, od katerega je v svoji nekoliko zlobni najivnosti pričakoval mnogo zabave.

»Kje pa imate svojo kuharico, he, he, gospod župnik?« vprašal je, kakor bi se hotel nekoliko pošaliti.

»Jutri pride v poštnem zavitku; prosim, da se mi dostavi express!«

Smeh je bil sedaj ves na župnikovi stráni, in poštar, rdeč kakor kuhan rak, od same jeze ni védel kaj odgovoriti. —

Takšna je bila zabava naše gospóde prvi večer ob prihodu Vrbanojevem.

Ko sta se ločili obe stranki — duhovniki so skoro odšli — znesel je poštar svojo jezo s polglasnim vzklikom:

»Ej, pravega ptiča so dobili tjá góri v Babino polje, ta jih bode učil kozjih molitvic, ne pa božjih!«

In rekši je pomenljivo namignil s cevjó svoje pipe.

Zunaj pa je sedal gospod Francíšek s kapelanom na voz in še prožil roko grobeljskemu župniku v slovó. Ko pa je zaropotal voz z dvorišča, vzdihnil je gospod Francíšek in se obrnil k poslužnemu kapelanu, zaničljivo rekoč:

»Ej, gospod Luka, nocoj sva pa — med koprive padla!«

(Dalje prihodnjíč.)

„Tragedija“ in „komedija“ na pročelji novega gledališča.

V zadnjem času je dobilo deželno gledališče na svojem pročelji znamenit okrasek; slavnoznani naš kipar gospod A. Gangl mu je namreč postavil v dolbinah na sprednji strani dva krasna kipa: alegoriški podobi tragedije in komedije. Snov bi se utegnila zdeti marsikomu precēj lahka in hvaležna, toda prav takšni predmeti delajo navadno največ preglavice umetniku, kateri neče samó posnemati, kar so že ustvarili drugi, ampak stavi baš v izvirno idejo svojega dela najvišji ponos. Vrhu tega je moral umetnik v tem slučaju še računjati z odmerjenim prostorom. Gospod Gangl je rešil svojo nalogo, kolikor morem soditi jaz, zanašajoč se zgolj na prirodno svoje estetiško čustvo, takó izvrstno, da je do cela opravičil visoko naše mnenje o svoji nadarjenosti.

Kipa sta nadčloveške velikosti (od tal do glave merita po 2'25 m), zvršena sta od rmenkasto-belega isterskega kamena in nam kažeta bistvo tragedije in komedije v dveh genijalno izumljenih ženskih podobah, ki sta oblečeni z novodobno dekorativno draperijo in imata na sebi značilne embleme svojih pojmov. Na »komedije« ljubkem obrazu je izražen vesel nasmeh, toda ta veselost ni taka, kakršna se časih loti resnega človeka, ko ga obide »dobra volja«; temveč tej radosti je pravi vir v popolni brezskrbnosti, lahkoživnosti, dà, celó lahkošijlnosti in razkošnosti: minulost je pozabljena, bodočnost — kdo bi že mislil nánjo! Veselimo se jedino le sedanosti in hitimo, da jo užijemo v polni meri! Takih mislij polna glavica je obrnjena kvišku, in slatne oči zró proti radostno iztegnjeni goli desnici, katera drží žezlo svojega dostojanstva — paličico vodilko s Kurentovo glavo na konci, kakor bi ž njo vodila še cel zbor jednako prešérnih lahkoživk za seboj. Lasjé se ji mršavo kodré ob desni strani kot znak slobodnega vedenja; leva roka oklepa ob strani moško krinko satirskega izraza, spominjajoč nas starodavnega postanka grške komedije ob Dijonizijevih praznikih, desna noga je pomaknjena nekoliko naprej, kakor bi se zdajci hotela privzdigniti v vesel poskok. Koliko življenja, koliko dejanja! — Do cela drugačna je »tragedija«. Desnica krčevito drží bodalce, pripravljeno na sunek, z levico si razkriva vrhnjo obleko, da se oprosti tesnobne ovire; noge stojé v energijski poziciji, obraz pa — ta obraz nam pové vse! Duševna razburjenost je prikipela junakinji do vrhunca, strasti so zadušile vsak trezni premislek, zdajci se mora zgoditi usodni tragiški čin! Energiško čelo kaže gubé, žareče oči so stopile iz otlín in zró prebodljivo na predmet, na katerem se prav kar zgódi krvavo dejanje, usta so odprta, okrog njih pa utriplje neopisna boleost. Skoro bi stopili k junakinji in ji zaklicali: »Nikar!

Kar namerjaš, bode ti v pogubo!« Ali te bridke poteze na obrazu! Ali nima vzroka, da si napravi sama pravico, katero ji drugi teptajo z nogami? In — storjena je tragiška krivda.

Posamezno je poudarjati pri obeh kipih zelo prirodno izvedeno draperijo, zlasti pa očito razliko med debelo vrhno haljo in mehko, skoraj prezorno spodnjo tančico. Poslednja se v lahnih gubah tesno ovija gornjega telesa — pri »tragediji« tudi nog od kolen nizdolu — da se nam nagota sicer decentno zakriva, da pa vendar lahko zasledujemo lepe obrise in oblike posameznih telesnih delov pod tančico. Nezakrita je pri »komediji« desna roka in desna noga od kolena, pri »tragediji« pa leva roka; gola so pri obeh poleg vratu in zapetij tudi stopala. In celo na teh razkritih delih se nam kaže razloček med komedijo in tragedijo: tam obilost in polnota, kakeršna vzrasta le v razkošno-nasladnem življenji, tu skoro moška kostnatost in žilavost. — Končno tudi ni prezreti, da oba kipa prav ukusno izpolnjujeta dolbini, kateri je moral vpoštevati umetnik. Žal, da sta baš dolbini preplitvi! Zaradi njiju molé naprej pomaknjene noge čez rob plošče podnožnice, sloneč na posebnem ploščinem podaljšku.

Vredno je, da se na tem mestu zabeležijo tudi prejšnja Ganglova dela. Imel sem priliko in srečo na svoje oči gledati postanek skoraj vseh. Prvo delo, s katerim je Gangl zaslul leta 1883., dobivši zanje v Gradcu na jubilejski razstavi prvo darilo z diplomom, to je »Kristus na križi«, zrezljan od zelenikovine, sedaj svojina gospoda kanonika Kluna. Med raznimi studijami na dunajski akademiji je zlasti hvalno omenjati »Davida mladeniča«. Izven šole je za akademiških let Gangl zvršil modelovana doprsna kipa gospoda profesorja Šukljeta in ekscelencije barona Schwegla. Spominjam se, da so prvi kip ob nekovi razstavi celo dunajski časniki omenjali priznalno. Dalje je zabeležiti več osnutkov za Vodnikov spomenik, izmed katerih se jeden večjih dandanes hrani v ljubljanskem Rudolfinumu. Dalje je »Vodnik« sam iz leta 1888., lit od bronu in postavljen na Valvasorjevem trgu pred gimnazijskim poslopjem. Ko je Ganglovo ime zlasti po »Vodniku« zaslulo tudi oonostran mej naše ožje domovine, pozval je vladika Strossmayer umetnika, da napravi na glavnem vходу v djakovsko stolnico velik relief Kristovega vstajenja. To delo, ki obseza sedem vpodobljenih oseb, bilo je dovršeno še leta 1889., kratko pred odhodom Ganglovi v Italijo in na Francosko, koder je umetnik, podprt z državno umetniško ustanovo, leto dni (1890.) spopolnjeval svoje studije. Lani (1892.) pa je bila zvršena velika skupina nad glavnim pročeljem novega gledališča, predstavljajoča »genija z dramo in opero«. Ta skupina je s »tragedijo« in »komedijo« pač najdivnejši kras novega gledališča in bodi mlademu umetniku v tolažbo za vse prebite bridke ure! A. Štritof.

K zgodovini Wolfovega slovensko-nemškega slovarja.

Slovenec nepozabni mecen, knezoškof *Anton Alojzij Wolf*, določil je v svoji oporoki z dné 17. avgusta 1858. leta v 26. členu tó-le:

»Ich habe die, eines deutsch-slovenischen und slovenisch-deutschen Wörterbuches sehnlichst harrenden Landsleute dadurch erfreuen zu müssen geglaubt, dass ich die Kosten dieser Auflage auf mich genommen habe, und der erste Theil derselben, bestehend aus zwei grossen Oktav-Bänden, dürfte die Presse schon heuer verlassen. Auch habe ich bei dem Aufschwunge, den die krainerische Sprache seit einigen Decennien genommen, zu einer neuen Auflage der krainerischen Bibel des alten und neuen Bundes in sechs Grossoktav-Bänden mich entschlossen, deren vier schon in diesem Jahre gedruckt sein werden. Meine dokumentirten Vormerkungen über die für beide Werke bereits bestrittenen Auslagen werden die Herren Testaments-Executoren auf meinem Schreib-tische vorfinden.

Sollte ich eher sterben, als der Druck dieser beiden vom Lande sehr gewünschten Werke zu Stande kommt, so lege ich dem Collegium Aloisianum, meinem Erben, die Verpflichtung hiemit auf, aus meiner Erbschaft die für die vollständige Beendigung des Druckes beider Werke erforderlichen Kosten, für welche dasselbe vermög der weiter unten getroffenen Verfügung allmählig den Rückersatz erhalten dürfte, zu bestreiten, und damit ja keine Zögerung in dem Drucke dieser Bücher eintrete, ermächtige ich hiemit die Herren Testaments-Executoren, noch vor der Einantwortung des Verlasses an den Erben aus demselben die zur Bestreitung dieser Auslagen zeitweise etwa erforderlichen Gelder für Druck und Papier zu verabfolgen, und ersuche zugleich meinen Nachfolger am Bisthume oder den Kapitular-Generalvikar, von meinem für das Collegium Aloisianum übernommenen Verlassvermögen immer so viel Barschaft disponibel zu halten, dass die Druck- und sonstigen Kosten für beide Werke immer rechtzeitig berichtet werden können. Da ich die Auflage des Wörterbuches dem Collegium Aloisianum, die neue krainerische Bibelaufgabe aber dem hochwürdigen Consistorium für den bereits bestehenden alten Bibelverlag als Eigenthum hiemit überlasse, so sollen aus dem Verschleisse dieser zwei neuen Werke, den wohl die Ordinariatskanzlei immer besorgen wird, die Geldbeträge, welche für den Verkauf des Wörterbuches eingehen werden, dem Collegium Aloisianum stets vollständig, diejenigen Geldbeträge aber, die aus dem Verkaufe der neuen Bibel-Aufgabe einfließen werden, nur in so lange zufallen, bis es für die auf die Bibel-Aufgabe aus meiner Erbschaft verwendeten Auslagen gedeckt sein wird, und der aus dem ferneren Verkaufe der neu aufgelegten slovenischen Bibel allenfalls resultirende Gewinn soll nur dem alten Bibel-Verlage zu Guten kommen, alles Geld aber, das dem Collegium Aloisianum aus dem Verschleisse dieser Bücher allmählig zukommen wird, darf nicht für currente Auslagen desselben verwendet, sondern muss für eine seinerzeitige gelegentlichliche Kapitalisirung, d. i. fruchtbringende Verwendung, aufbewahrt werden.«

V prvem deželnem zboru kranjskem leta 1861. je *dr. Toman* v 7. seji dné 16. aprila z ozirom na te določbe predlagal:

»Der Landtag wolle sich zur Wahrung der von dem Fürstbischöfe A. A. Wolf gemachten Anordnung, dass auf Kosten dessen Nachlasses das slovenisch-deutsche Wörterbuch ohne alle Verzögerung aufgelegt werde, für kompetent erklären.«

Ta nasvèt je bil po kratki debati vzprejet, in deželnemu odboru se je naročilo ukreniti, kar je potrebnega.

Leta 1863. je deželni odbor v 1. seji dne 8. januarja poročal, da se je obrnil do knezoškofa Vidmarja in do deželnega sodišča, in sicer do poslednjega s prošnjo, naj priganja izvršitelje knezoškofove oporoke, da izvrše oporoko, v kolikor se tiče slovarja.

V 6. seji dne 4. decembra 1865. leta je *dr. Bleiweis* poročal, da se po naznanilu finančne prokuratorje zapuščinska obravnava bliža svojemu koncu. Zató se je bil deželni odbor dne 6. januarja 1864. leta iz nova obrnil do knezoškofa in deželnega sodišča. Knezoškof Vidmar je dne 28. junija 1865. leta odgovoril, da mu je deželno sodišče dne 13. junija naznanilo, da mu bode izročena vsa zapuščina Wolfova, ako ni nobenih ovir zoper izvršitev §§ 24., 25., 26. in 27. oporoke, in da se imenje izroči Alojzijevišču. Torej sedaj ni gmotnih zadržkov, in pričel se bode slovar tiskati. Sicer pa odklanja knezoškof vsako drugo vtikanje (jede anderweitige Einmischung), v kolikor se tiče tiskanja slovarja, ker v oporoki ni govora o nobenem višjem nadzorstvu za univerzalnega dediča. Knezoškof pa priznava kot svojo dolžnost proti domovini, da po možnosti ustreza vsem upravičenim zahtevam. (Gl. stenogr. zapisnik dež. zbora 1865. str. 66.) *Dr. Bleiweis* je dalje poročal, da so rokopisi že pridobljeni in da je knezoškof že imenoval poseben odbor za ureditev slovarja. *Dr. Toman* je ugovarjal knezoškofovi trditvi, kar se tiče nadzorstva, in se sklicaval na sklep iz 1. sesije, po katerem se je deželni zbor že izjavil, da je kompetenten paziti na izvršitev oporoke. Zató pozivlje deželni odbor, naj tudi odslej pazi na to, da se oporoka izvrši. Njega naloga bode šele končana, kadar prvi zvezek ugleda beli dan.

V 2. seji dne 21. novembra 1866. leta je deželni odbor naznanil, da se skoro natisne prva pōla novega slovarja. V 8. seji je poslanec *Sveteč* izrekel svoje pomisleke proti poročilu deželnega odbora, ker ni upati, da bi se že kmalu pričelo s tiskom, če se hoče podati takó obsirno in temeljito delo, kakor se vidi iz odlomka v »Novicah«. Pač je želeli kolikor možne popolnosti, vendar bi se stvar zavlekla mnogo let. Zató iz nova pozivlje deželni odbor, da pospeši hitro in nepretrgano izdavanje slovarja. Prav ta nasvèt je bil ponovljen in sklenjen v 21. seji dne 2. oktobra 1868. leta.

V sesiji 1869. leta je deželni odbor v posebnem poročilu (priloga 33.) poročal o slovensko-nemškem delu Wolfovega slovarja. To poročilo slōve:

»Knezoškof je s pismom od 12. junija 1868. leta razjasnil tačasni stan slovarja. Izvoljen je bil poseben odbor, ki je g. Fr. Levstiku izročil vredništvo slovarja. Pripravili so se vredniku ti-le pripomočki:

- a) Zalokarjev rokopis, ki na 1100 polah obsega vredjeni slovar slovensko-nemški in ki je bil v ta namen iz zapuščine Wolfove kupljen za 2000 gld. v gotovem denarju in za vsakoletnih 200 gld., ki jih gospod Zalokar dobiva do svoje smrti;
- b) Cafova zbirka besedi, ki je jako velika;
- c) Miklošičev rokopis v 4 velicih zvezkih na 287 polah;
- d) zbirka besedi v abecednem redu, poslana po gospodu Kočvarju;
- e) rokopis slovarja brez imena pisateljevega.

To je zaklad, ki je vredniku pripravljen.

Pretekla so 3 leta ko se je vredovanje začelo in stroškov v ta namen je Alojzjevišču narastlo ta čas že 1190 gld., a vendar ni še nobena pōla za tisek pripravljena.

V dvojni odgovornosti, ki jo imamo — tako se dalje glasi pismo gospoda knezoškofa — namreč v odgovornosti za to, da se tiska slovar, a tudi v odgovornosti tej, da zapuščina ranjcega knezoškofa doide Alojzjevišču, moral sem misliti na to, da se zapuščina ne potrosi za same priprave slovarjeve, sicer naposled ne bo slovarja, in Alojzjevišče izgubi zapuščino. Glede na to sem začasno razpustil dotični odbor in ustavil plačila iz zaloge Alojzjeviščeve.

Naj tedaj tisti učeni Slovenci, katerim je hitri natis slovarja pri srcu, blagovolijo skrbeti za to, da se dovrši za natis ugodni rokopis. Meni ni bila sreča mila, da bi bil to dosegel. Dokler pa stoji Alojzjevišče pod mojim varstvom, bode denar za tisek slovarjev vsaki čas pripravljen. Za tisek ugodni rokopis pripraviti, to pa ne stoji v moji moči, a tudi ni dolžnost moja kot predstojnika Alojzjevišča, kajti oporoka knezoškofa Antona Alojza nasledniku njegovemu ne daje take naloge, a je tudi dati ni mōgla.

To je bistvo pisma svetlega knezoškofa. Vidi se iz njega, da je gospod knezoškof vse storil, da bi se bil začel tisek željno pričakovanega slovarja. —

Že v sporočilu lanskem je deželni odbor obžaloval, da slovensko-nemški del, o katerem je govoril deželni zbor že pred 8 leti, ni še do tega dovršen, da bi se tiskati začel in po pismu gospoda knezoškofa je prestalo sedaj in je res prestatati moralo vredovanje nakupičenega obilega gradiva.

Ker pa je potreba obširnega slovensko-nemškega slovarja živo pripoznana, to je, obširnega saj toliko, kakor je nemško-slovenski del, in ker svetli knezoškof v dopisu od 12. junija t. l. pozivlja deželni odbor, naj on najde pot, da se dovrši delo, tedaj misli odbor, naj bi se prijazni klic svetlega knezoškofa v nemar ne puščal da se z združenno močjo — pa brez stroškov deželnih — dožene tisek slovarja.

V tem smislu nasvetuje tedaj deželni odbor:

Slavni zbor naj sklene:

»Deželnemu odboru daje se nalog, da na poziv gospoda knezoškofa in vzajemno z njim prevzame skrb za to, da se kar najbrže izgotovi rokopis za tisek slovarjev, ter se v ta cilj in konec dogovori s svetlim knezom.« —

Ta predlog je bil brez debate vzprejet v 6. seji dne 24. septembra 1869. leta.

V zasedanji leta 1870. je poročal dež. odbor (priloga 31. str. 176.),

»da je deželni odbor nabrane slovarjeve rokopise 1. decembra 1869. l. od g. stolnega dekana dr. Pogačarja inventarično prevzel in je g. ravnatelju bogoslovnega semenišča Kramarju izročil, da bodo gg. bogoslovci po različnih rokopisih raztreseno zbirko besedi v abecedni red spravili, katero delo se že prav marljivo izvršuje. To se ve, da bode še precej nekaj časa preteklo, preden se tisek rokopisa dovrši, ali deželni odbor bo gledal marljivo na to, da se to delo prej ko mogoče dokonča.«

To je bilo poslednje poročilo deželnega odbora o Wolfovem slovarji, o katerem se v javnih sejah ni več govorilo in sklepalo.

Tudi deželni odbor ni ukrenil ničesar več, dokler se ni c. kr. deželno sodišče oglasilo dne 31. marcija 1874. leta z vprašanjem, kakó je z izvršitvijo Wolfove oporoke, v kolikor se tiče slovarja. Deželni odbor se je torej spet obrnil do knezoškofa Vidmarja, kateri je odgovoril dne 4. maja 1874. leta št. 429. — kaj, ne morem povedati, ker so se vsi akti, tičoči se Wolfovega slovarja, razven poslednjih treh iz leta 1874. založili, ne znam kam. Deželni glavar Kaltenegger jih je namreč vzel iz registrature, ko je sklical enketo, o kateri še izpregovorim, in jih ni več vrnil.

Deželni odbor je knezoškofov dopis naznanil c. kr. dež. sodišču dne 18. maja 1874. leta, in deželno sodišče je dne 20. junija 1874. leta odgovorilo:

»Dass bei dem Umstande, als der Verlass des Fürstbischofes Anton Alois Wolf bereits mit Verordnung ddo. 11. Juli 1865 eingewortet wurde und diese Einantwortung in Rechtskraft erwachsen ist, nun eine abhandlungsbehördliche Ingerenznahme von Seite dieses Landesgerichtes wegen Verhaltung der Universalerben zum Vollzuge der Drucklegung eines slovenisch-deutschen Wörterbuches nicht mehr stattfinden könne, daher nur der ordentliche Rechts- und Klageweg für den Fall offen bliebe, wenn aus der letztwilligen Anordnung des Erblassers in Betreff der Drucklegung des besagten Wörterbuches eine grössere Verpflichtung der Universalerben abgeleitet werden wollte, als wozu sich sein derzeitiger Curator in der Erwiderung vom 4. Mai 1874, Z. 429 selbst herbeilässt.«

Deželni glavar je vzpričo tega dopisa sklical enketo, h kateri so bili povabljeni deželni odborniki Bleiweis, Costa, Deschmann, Murnik, potem knezoškof, stolni prošt Pogačar, kanonik Kramar, dr. Razlag, dr. Zarnik, L. Svetec, J. Marn, J. Šolar, J. Vavrû, M. Pleteršnik, M. Žakelj, J. Tušek, P. Kozler, dr. J. Poklukar in V. Kermavner. Enketa je zborovala dne 16. julija 1874. leta. Knezoškofa, dr. Pogačarja, Kramarja, dr. Bleiweisa in Svetca ni bilo k enketi. Naznanili so svoje misli v pismih.

(Konec prihodnjič.)

Dr. F. Vošnjak.

K prvemu sešitku slovensko-nemškega slovarja Wolfovega.

(Dalje.)

blisikanje fulguratio, *blisikati*; *blisikavica* f. Habd. ad. 571 Gašp. 3. 137 Vranič 1. 133, 183 i. t. d. — *blisikavina* f. Šimunič mar. 92. — *blagodárnost* f. Wohlthätigkeit. Koc. Fil. 3.4. — *bližnost* f. die Nähe — poroda. Lalangue pupk. 60. — *bljútav* adj. = hrv. blütav Habd. ad 1046. človek, ki se v lenost

pusti, vse več je mlahov, bljutav, zaspan. Koc. Filotea 1.36 duše, kotere imajo ove jošče, privolnosti i gingavoče, meni se vide spodobne bljutavem deklíčem, kotere nisu betéžni, nego vsi čini njihovi jesu betežni. — *blodnica* f. metretrix. Vramec kron. 5^b Japhet neke žene blodnice sin (blodník 19^a proti blodnikom nevernim). — *bōbēk* m. dolg kol, s katerim se ribe izpod korenin podé iz globočine; je pa ali trokrak, ali pa ima peto od čevlja na konci pribito, da se s tem voda kalí. — *bobovnják* m. die Gartenkresse. Lalangue med. 293. Mikloušič izb. 145. — *bobunjak* m. beccabunga Lalangue med. 294. — *bōčkora* f. alter zerrissener Stiefel. — *bōčuga* i *bočúga* f. ime svinji. — *boděl* m. ogerskosl. Gönczy abc. 24 bodší smekne. — *bōdež* m. der Stachel des Igels. — *bog*: zli bog: Habl. ad. 468 med tem toga žena, detca, sluge i ostala družina zloga boga vživaju = hudo se jim godí. — *bōg* = ubog: vsaki bōgi dan jeden lieben Tag, vsaku bogu noč jede liebe Nacht. — *bogabojāzen* f. = bogaboječnost. Trplák psl. 34. 12. i. t. d. — *bogabojāzncst* f. = bogaboječnost. — *bogačōnka* f. jabolko rdeče nakiselo kesnó v jesen zrelo. — *bōgati se* = bogmati se. — *bogčarīja* f. = siromaštvo. — *bogēčīja* f. siromaštvo. — *bōgēčki* = siromaški. — *bogīca bogīčīca* f. neko jabolko. — *bōgniti* bōgnem: reči: bogme. — *bogoljūbstvo* n. = bogoljubnost. Kocj. Fil. 3.3. — *bogomīl-īla* adj. duše bogomile Kocj. Fil. 3.7. — *bogomīlen-na* adj. Koc. Fil. 3.15 mi nemamo drugoga posla pred rukami, nego da dobri i pobóžni, mužke i ženske glave bogomilne postanemo. — *bogomīlnost* f. Koc. Fil. 1.4 tak človek doseči do križnoga sada *bogomīlnosti* krščanske ne sme se trsiti. — *bogomolja* f. Gottesanbetung. Krajačević v predgovoru: čuli su, da je gustokrat nje opominal na bogomolju govoreči: prosete i dati vam se hoče. Zagrebec 5^a 147 na kletve i blaznosti vusta ima odprta, a na bogomolju i spovedanje grehov svojeh zaprta. — *bogomoljenje* n. Krajač. — *bogomōwec* m. Švagel 1.269 ecce homo! skriknul je krivični sudec Pilatuš proti ne ljudem, nego krvolokom i bogomorcem. — *bogomorski* Cant. 133 muku je pretrpel pri ljuctvu židovskom anda bogomorskom. — *bogonoseč* Krajačević 279 z bogom nas správlja i sklēplje i bogonosēče čini. — *bogoslāvkinja* f. ἡ θεολόγος Švagel 1.30 s. Barbaru za naj mudrešu jeste odebrali navučiteljicu bogoslavkinju. — *bogoslovīja* f. (-slóvíja). Kron 91^b. — *bogoslovnost* f. Theologie Reš 118 v peklu, kak vuči bogoslovnost, ne mogel on niti želeti niti prositi. — *bōgoten* folgsam, ogerskosl. Bárány: prve knige čtenjá 1871: Roditelje vnogo delajo ino se trūdijo za svoje dejte. Nego z veseljom delajo ino se trūdijo za nje, naj je samo ono bougotno ino dobro. — *bogovūt* adj. Gregor kapucin 17. — *bogozabljiv*, gottvergessen Vranič 2.82 nepokoren, bogozabliv postaneš. — *bogoznānost* f. Kenntniss Gottes Reš 17 ne je to naturalska mudroznanost platonska, neg bogoznanost s. Paula. —

bojáznost f. = boječnost. ogerski kajk. — *bojezljiv* adj. — boječ, Škvorc 9. — *bojiti* kämpfen: dober boj sem bojio, predge ogr. — *bojnišče* n. = bojišče Kampfsplatz. Vranič rob. 2.254. — *bokáríti* se brünstig sein, svinje se bokare. — *bolháč* (buháč) m. Kristijanovič nač. 57 gdo je on, koji je kotrige buhe i zemeljskeh *buháčev* na takov način naredil, da oni svoj razlučni red imaju? (S. Augustin). — *bolhálnica* f. langes Nachthemd. — *bolhtr* m. Weibernachthemd. — *bóltati* wölbten. — *bolvančár* m. idolis serviens. Küzmič 1 kor. 5. 11. — *bombárda* f. die Bombe. Matakovič 2.452 Gašp. 2.336 4.288. — *bómbek* m. Kügelchen z. B. nach der Erdäpfelblüte; majhen zvonec, ki se kravam obeša okolo vratú. Kuhglöckchen. — *bómblek* = bombek. ogersl. — *bongóci* m. pl. = bangaloci. — *bónta* f. kahle Anhöhe. — *boriti* = siliti kam: krava borí v kvar, krave domom boríju. — *borovička* f. Nagy nav. 168 z semena (borovega) borovičko i vraštvo spravljajo. — *borovički* adj. Wachholder, in *borovički* adj. — *bortún* m. die Galeere. Jurjevič 108 morje se je s trhom bilo i bortuna težko bé trpéti preveč vode puna. Mul. pos. 857 obsudil ga je da ide na morske bortúne kak velimo na galije za devet let. — *bóšpor* m. Knoblauchbrühe. — *lōta* f. der Stock. — *bozdoganj* m. = buzdovan. Pergošič 71^b. — *bradávka* f. bradavica. — *bradóga*, *bradúga* f. ime svinji. — *bradišnjak* m. Hosenband. — *branilce* n. Windfächer. Gašp. 2. 634 z branilci hlad si je napravljajal. — *brásklav* adj. runzelig uneben Nagy nav. 67 slátajte po etom stoli. Jeli kaj je malo brasklav? Zdaj slátajte po glažojni. Jeli, kaj je gladka? — *bráteneč* m. *brátinec* m. = bratranec. — *bratičev* adj. Milovec 390. — *bratičnica* f. dem. od bratična. — *brátin* adj. = bratov. Pergošič 12^b etc. — *brátovčina* = bratovščina. — *bravóga* *bravúga* f. ime svinji. — *brbotljivec* = brbljiv človek Matakovič 2.364 je nekoteri velik brbotlivec. —

(Dalje prihodnjič.)

M. Valjavec.

Prinos k slovenskemu knjištvu.

(Dalje.)

Izvestja za leto 1874/5.

Dunaj. Akademiška gimn. Šuman Josip: Die Wurzel „spar“ im Slavischen und in den verwandten Sprachen. 36 str. 8°.

Celovec. Drž. gimn. Borštner Vinc.: Zur Theorie der Potenzen von Kreisen und Kugeln. 10 str. 8°.

Beljak. Drž. realna in velika gimn. Knittl Miha: Physische Beschreibung der Umgebung von Villach. 22 str. 8°.

Ljubljana. Drž. gimn. *Pleteršnik Maks*: Vodnik, učitelj ljubljanske gimnazije. 9 str. 8°.

Gorica. Drž. realka. *Čebular Jakob*: Berechnung der Brigg'schen und Nepper'schen Logarithmen und die Erklärung der Proportionaltafelchen. 41 str. 8°.

Izvestja za leto 1875./6.

Celje. Drž. gimn. *Krašan Franč.*: Generatio spontanea (Razprava je nemški pisana). 32 str. 8°.

Ptuj. Dež. realna gimn. *Hubad Franč.*: Der erste Alcibiades. Ein Versuch in der platonischen Frage. 34 str. 8°.

Beljak. Drž. realna in velika gimn. *Dr. Stornik Peter* (sedaj ravnatelj na gimn. v Mariboru, iz Leš na Koroškem; Slovenec?): Ueber Parallele. 21 str. 8°.

Ljubljana. Drž. gimn. *Šuklje Franč.*: Die Entstehung und Bedeutung des Verduner Vertrages vom Jahre 843 n. Chr. 24 str. 8°.

Kranj. Drž. realna gimn. *Glaser Karol*: Odlomek slovensko-francoske slovnice. Po Ploetz-ovi slovnici. 12 str. 8°.

Novo Mesto. Drž. gimn. *Ogórek Josephus* (rodom Poljak iz Dębowe v Galiciji, sedaj na 2. drž. gimn. v Lvovu, a za svojega ondotnega bivanja vnet pristaš slovenske stvari): Hor. Carm. I. 28. ad dialogi similitudinem revocari non posse demonstratur. 23 str. 8°.

Gorica. Drž. gimn. *Vodušek Matevž*: O določevanju časa, poldnevnik (meridijana) in zemljepisne širjave po solnčnih opazovanjih. 38 str. 8°.

Gradec. Drž. realka. *Hauptmann Franč.*: Ueber einige Arbeiten auf dem Gebiete der Electricitätstheorie. 24 str. 8°.

Celovec. Drž. realka. *Schrey Tomaž* (iz Logatca na Kranjskem; Slovenec?): Höhenmessungen in Kärnten. Nach den Gebirgs- und Flussgebieten geordnet und im Metermasse angegeben. 77 str. 8°.

Izvestja za leto 1876./7.

Ljubno (Leoben). Dež. realna gimn. z velikorealčnimi razredi. *Turkuš J. T.*: Eine Studie über Shakespeare's „Macbeth“. 42 str. vel. 8°.

Ptuj. Dež. gimn. *Głowacki Jul.*: Uebersicht über den heutigen Stand der Frage von dem Wesen der Lichenen. 24 str. vel. 8°.

Ljubljana. Drž. gimn. Med šolskimi novicami kratek nekrolog o prof. J. Tušku.

Novo Mesto. Drž. gimn. *Ogórek Josip*: De Socrate marito patreque familiae. 30 str. vel. 8°. (Gl. iste gimnazije izvestje za leto 1875./6.).

Gorica. Drž. gimn. *Vodušek M.*: Popravki in dostavki k lanskemu spisu: „O določevanji časa, poldnevnik i. t. d.“ 24 str. vel. 8°. (Gl. iste gimn. izvestje za leto 1875./6.).

Strassnitz (Moravsko). Drž. mala gimn.: *Kümmel Emil Fr.*: Die zwei letzten Heereszüge Kaiser Heinrich III. nach Ungarn (1051 und 1052) mit Rücksichtnahme auf die bairisch-kärntnische Empörung. 31 str. vel. 8°.

Dunaj. II. okraj. Drž. mala realka. *Dr. Farnik Ivan Urban*. (Slovenec?; sedaj menda romanist na dunajskem vseučilišči): Sprachliches aus rumänischen Volksmärchen. 29 str.

Ljubljana. Drž. realka. *Knapitsch Balth.*: Die Verunreinigung des Laibach-Flusswassers bei seinem Durchlaufe durch die Stadt. 18. str.

Trst. Drž. realka. *Svida Franč.*: Studien zur küstenländischen Geschichte im Mittelalter, mit besonderer Berücksichtigung Triests. 37 str.

Gorica, Drž. realka. *Erjavec Fr.*: Die malakologischen Verhältnisse der Grafschaft Görz. 82 str.

Izvestja za leto 1877./8.

Celje. Drž. gimn. *Weiss Josip* (Mariborec; Slovenec?; pozneje na ljubljanskem učiteljski in ondu umrl leta 1889.): Luthers Einfluss auf die deutsche Literatur. 35 str.

Maribor. Drž. gimn. *Valenčak Martin*: Primož Trubar, der Begründer der neuslovenischen Literatur. 39 str.

Kranj. Drž. realna gimn. *Artel Anton*: Ueber den propädeutischen Wert des classischen Sprachunterrichtes in philosophisch-aesthetischer Beziehung. 15 str.

Novo Mesto. Drž. realna in vel. gimn. 1.) *P. Hrovat Ladislav*: Slovenski dom. 31 str. 2.) *Ogórek Josip*: Wann hat Cicero die beiden ersten catilinarischen Reden gehalten? 17 str. (Gl. novomeške gimnazije izvestje za leto 1875./6.).

Gorica. Drž. gimn. *Rutar Simon*: Začetek svetovne oblasti akvilejskih patrijarhov in pokneženje goriških grofov. 20 str.

Pazin. Drž. gimn. *Ivančič Josip*: Wie hat Walther von Castiglione Vergil nachgeahmt? 22 str.

Ljubljana. Drž. realka. *Levec Franč.*: Die Sprache in Trubers „Matthaeus“. 43 str.

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

IV.

Naše škodljive rastline v podobi in besedi. Opisal Martin Cilenšek, profesor na deželnem gimnaziji v Ptuj. Izdala in založila družba sv. Mohorja v Celovcu 1892. str. 128.

Sedanost zahteva, da se ljudstvo v občē izobraža v realijah ter zlasti spoznava domovino in prirodine okolo sebe. Kdor ne vé, kaj krije domovina lepega in koristnega, ta je ne pozná in je ne more ljubiti iz srca. Zató vsi národje nabirajo in natančno opisujejo zemeljske proizvode, ne samó svoje domovine, temveč tudi drugih krajev. Dolžnost je torej tudi nam, da se zavedamo in vzdigujemo kakor oni! Kdor ovira prirodopisno znanje, tisti je protivnik naši omiki, našemu namenu, bodisi vedoma, bodisi nevedoma. Pravim rodoljubom mora biti tedaj prva skrb, da národu odkrivajo krasoto prirode, korist in škodljivost prirodin — zrno prave omike. To pa se vrší tem lože, ker je naš národ radoveden, prebrisane glave in ker hrepení po znanstvu v tej ali drugi stroki, med katerimi prirodoznanska gotovo ni zadnja. Zakaj prirodoznanska veda je neusahen vir najblažjega užitka, in milovati je človeka in národ, katerega ne ogrevajo nje blagodejni žarki. Kaj bi sicer vzpodbujalo in povzdigovalo, kaj blažilo in navduševalo njega mladino; kaj branilo, da ji prezgodaj ne odrevení mehko srce, ako ne ljubezen do prirodne lepote?

Prav to prepričanje je vzbudilo že pred 25 leti v odboru družbe sv. Mohorja željo, da bi društveniki poleg knjig verske vsebine prejeli tudi take, ki učé človeka spoznavati prirodo ter nje prijazne in sovražne sile. Prav v ta namen nam je dal Bog tisti čas izvrstnega učitelja, ki je poleg šolskih knjig z nenavadno vednostjo, z najblažjim srcem, z nedosežno vzgojiteljsko modrostjo in prirojenim darom prirodne poezije napisal dve knjigi: »Domače in tuje živali v podobah« (1868.—1873.) in »Naše škodljive živali« (1880.—1882.), kateri sta znanstvena in vzgojevalna umotvora neminljive vrednosti. Ti knjigi sta vzbudili občē pozornost, ker je ni bilo do tedaj knjige, ki bi bila obravnavala v vsem svojem obsegu živali poljudno-znanstveno in takó obširno, kakor bi ustrezalo tolikanj ljubljenemu predmetu. V mnogem oziru je Erjavec prvi nabral gradiva za svoje prekoristno delo, katero je zahtevalo ne samó nenavadne učenosti, nego tudi izredne marljivosti. Erjavec je oral ledino v pravem pomenu besede, predno je podal kaj takó temeljitega, kar vsestransko zadošča sedanji znanosti.¹⁾

Slovenskemu slovstvu toli koristni pot, katerega je nastopil Erjavec, ubral je sedaj prav uspešno že po raznih spisih znani nam prof. M. Cilenšek in nam podal knjigo »Naše škodljive rastline«.

Ta knjiga je dokaz o uspešnem napredovanju velenadarjenega našega pisatelja na literarnem polju. Ne samó, da se nam je v nji pokazal mojstra, kar se tiče uglobljenja v izbrano tvarino, temveč prepričal nas je, da si je prisvojil tajnosti Erjavčevega duhá za spisovanje poljudno-znanstvenih knjig. Prof. Cilenšek je zadelal veliko vrzél v poljudno-prirodopisni znanosti gledé rastlin.

Nikakor ne mislimo na gosto rečeto devati vsebine .Naših škodljivih

»Naše škodljive rastline« so najboljši kažiplot, katerih rastlin se sôsebno varujmo.

Jezik je gladkotekoč, lahkoumeven; vsi sestavki so pisani preprostemu ljudstvu prav primerno, zajedno pa se čuje povsod lepota, krepkost in milina našega jezika.

Da se g. pisatelj ponižuje med preprostega seljaka in ga učêč lahkočno dovaja na višjo stopinjo, to je umetnost, zaradi katere ga moramo še posebe pohvaliti. —

Tiskovne hibe se pač vidijo tù in tam, vendar knjigi ne jemljó nje vrednosti.

Družba sv. Mohorja si je pridobila vrlo zaslugo, da je to knjigo poslala med slovenski svet. Iz nje se ne bomo učili samó spoznavati strupenih rastlin; učili se bomo iz nje spoznavati tudi národovo dejanje in se prepričali, koliko zanimljive svojine ima naš národ. To res dobro knjigo priporočamo pa tudi zlasti ónim, ki iščejo gradiva berilom za našo mladino, ker ima za mladino dovólj primerne tvarine.

Končno srčno želimo, da bi za prvím delom skoro prišli drugi, prav takó obdelani zvezki!

—d.

V.

O jeziku Prešérnovem.

Razpravo s tem naslovom je v zadnjem šolskem izvestji mariborskega gimnazija priobčil g. prof. *dr. F. Tertnik*. Po obični razpredelbi takih razprav je razdeljena tvarina po temeljnih slovniških poglavjih takó, da obravnava prvi odstavek glasoslovje (samoglasništvo in soglasništvo), drugi oblikoslovje (sklanjatev in spregatev), tretji skladnjo. Obširnejšega poglavja o besedotvoritvi g. razpravljalec (kar je popolnoma umevno) v svojo razpravo ni uvrstil. Tem trem odstavkom pa sta pridejana še dva, jeden razpravljajoč o pomenu nekaterih besed, drugi o nemčiznih in o tujih besedah.

Prešéren je gotovo v razvoji slovenskega slovstva toli znamenit veljak, da je vreden tudi slovenskih jezikoslovcev suhoparnega zanimanja, in vsakogar mora veseliti, da nam je g. profesor Prešérnovega jezika posebnosti pregledno zbral in razvrstil. Prešérnove pesmi pa so tudi na mnogih mestih potrebne pojasnil in razlag s slovničarskega stališča, in dasi pravi g. Stritar v svojem uvodu (pag. 14.), da so posamezne Prešérnove pesmi takó lahkoumevne in jasne, da jim ni treba nikakeršnega razlaganja, vendar tej sodbi nisem mogel nikdar popolnoma pritegniti, kadarkoli sem prebiral baš óno imenovano izdajo Prešérna iz 1866. leta. Da splošno in površno razumevanje in estetiško uživanje Prešérna ne dela težav, temu ne oporekam; če pa začnemo posamezne stavke na drobno analizirati, utegnemo pač najti marsikak ozel

in ozliček, ki ga ni takó lahko razrešiti in razozlati. Ravno samovlastne poprave in na mnogih mestih ponesrečene premembe Prešérnovega teksta pri različnih izdajateljih in ponatiskovalcih so namreč pokazale, da tú pa tam niso znali pogoditi zmisla in konstrukcije pesnikovih besed, kakor so jih imeli v prvotni izdaji pred seboj, da jim torej niso bile tolikanj lahko-umevne, kakor bi kdo mislil. Predno preidem k dr. Tertnikovi razpravi, bodi mi dovoljeno uvrstiti nekoliko vzgledov v dokaz izrečene trditve.

Interpunkcije stavimo zató, da čitatelju olajšamo razumevanje in pravo vezanje besed v stavkih. Če torej kdo ločila odpravi ali drugam postavi, nego jih je bil avtor postavil sam, ali pa če vrine celó novih, tedaj mora za to imeti tehtnih razlogov, češ, da avtorjeva prvotna ločila ovirajo pravo pogoditev misli, njega nova interpunkcija pa da jo olajša. Sedaj pa primerimo sonet „Vrh solnca sije solnc nam cela čeda“ (pag. 154 v Jurčič-Stritarjevi in pag. 128 v prvotni izdaji iz leta 1847.).

Original:

Verh sóнца sije sóncov céla čéda
Po néba svítlih pótih razkropljéna;
Od sóнца, ljúb'ga svój'ga zapušéna
Jih zémlja célo nóč z veséljam gléda:

Ponatisek:

Vrh solnca sije solnc nam cela čeda,
Po neba svitlih potih razkrojljena,
Od solnca, ljub'ga svoj'ga zapuščena;
Z veseljem zemlja celo noč jih gleda:

Jasno pa je, da je zemlja ponóči od solnca zapuščena, ne pa óna po nebu razkrojljena čeda solnc. Umevno je, da se zóve solnce ljubimec zemlje, ne pa ljubimec óne čede razkrojljenih zvezd. Kakó poetično zasnovana misel, če se stavita zemlja in solnce v ljubimsko razmerje — misel, ki jo nahajamo pri pesnikih prav pogostoma. Kaj pa zahteva primera v tem sonetu? Kje je takó zvani *tertium comparationis*? — Kakor zemlja ponóči, ko ljubega solnca ne vidi, z veseljem ogleduje množino svetlih zvezd, takó je tudi Prešéren, kadar nje ni bilo, rad ogledoval ljubljanske ljubeznive gospodičine, vpričo nje pa je bil slep za vse druge device ter se je zameknil v mili obraz kraljice svojega srca, kakor se tudi zemlja o prihodu zlatega solnca takó izgubi v ljubezen, da v zvezde ne obrne več pogleda (cf. 4. gaz.).

Kaj pa naj porečemo o prvi vrstici zadnje kitice v ravno tistem sonetu, kjer je Prešérnov tekst: „Al drági táka móč je čez me dána“ po pravljen(!) v sledeči obliki: „Al' drági! táka móč je čez me dána“ - ? — Drági pa vender ni množinski zvalnik (= drági čitatelji, kajli?), ampak je jedninski dajalnik (= drági déklici prevzetni). —

V „Krstu pri Savici“ pripoveduje Bogomila: „Ko šlà domú sim združbo najno v glávi i. t. d. V izdaji iz leta 1866. so te besede popravljene takó-le: „Ko šla domu sem, z družbo najno v glavi“. A združba (= združitev Vereinigung) naj se ne zamenja z družbo (Gesellschaft). Bogomila pač

hoče reči: „Ko sem šla domov, premišljuje spotoma o najini združitvi, češ, bodeva li kdaj mož in žena, ali pa ostaneva razdružena“ i. t. d. (Cf. Tertnik pag. 27.) Združbo je tožilnik, a ne družilnik s predlogom.

Prešéren, pripovedujoč, kakó hlabro se je védel v boji Črtomir, kakó je sekal in kosil sovražnike okrog sebe, pravi takó-le:

Kjer súče meč, na čéli smértné sráge
Leže sovražnikov trupla kerváve
Mertvih, al' zdihjóčih dúše dráge; . . . i. t. d.

Slovensko berilo za V. in VI. razred srednjih šol je imelo v prvi izdaji (186, 13) neumestno popravo: »Mrtvih al' vzdihujočih duše drage«, in Jurčič-Stritarjeva izdaja ima: »Mrtvih al' zdihajočih duše drage«. Prvo kakor drugo ne veljá, zakaj i vzdihovati vzdihujem, i zdihati zdiham (okrajš. iz vzdihati; okrajšano obliko iz izdihati bi kazalo pisati 'zdihati), oba sta intransitivna s pomenom: ἀναπνεῖν, Athem holen, seufzen, stöhnen. Tukaj pa potrebujemo transitivnega glagola izdihovati (primeri dušo izdihniti, θυμὸν ἀποπνεῖν, ψυχὴν ἐκπνεῖν, animam efflare, expirare, den Geist aushauchen). Izdihujoči duše drage = umirajoči. Zmisel je tedaj tá-le: Kjer suče meč, leže ali mrtvih ali umirajočih sovražnikov krvava trupla s smrtnimi sragami (= z mrtvaškim znojem) na čelu. Oblika izdihajočih se pa tudi popolnoma ujema s Prešérnovim jezikom, z gorenjščino. Glagoli 6. vrste, kateri spona ne naglašajo, jo izpahujejo; n. pr. vérvati, vérjem (credo); svétvati, svétjem (suadeo); várvati, várjem; nalétvati, nalétjem (sneg naléteje m. nalétuje, t. j. po malem sneži); pridgvati, pridgjem (predigen) i. t. d.; toda kupóvati, kupújem. Primeri Prešérna: 103. z gosénce káj na répo várje; 179. 24. Vda Čertomír se v tó, kar ribič svétje. Takó tedaj tudi izdihvati, izdihjem (po 6. vrsti napravljen imperf. od izdihniti, aushauchen).

O verzu „Šel náj vsak sám bo skoz življénja zméde“ primeri »Ljublj. Zvon« X. tečaj str. 246. Tudi poprava v tem verzu kaže nerazumnost in je neupravičena, zakaj Bogomila odločno pové, kaj je sklenila gledé svoje prej namerjane združitve s Črtomirom. Pesnik besedam Bogomilnim ni dal splošnega pomena, ampak nánja dva omejenega: Za naju sedaj ni čas družitve, ampak čas ločitve, in vsak sam záse pojdeva skozi zméde življenja, zakaj dočim si bil ti na vojski, pokristjanila sem se jaz in v strahu záte obljubila Bogu véčno čistost, da bi te rešil nesrečne smrti; moja molitev je bila uslišana, torej ne smem biti tvoja nevesta. — Prešéren besedice náj ni brez namena postavil v arzo in vrhu tega nánjo dejal poudarno znamenje za zategli poudarek. —

V pesmi „Slovo od mladosti“ pravi Prešéren o mladosti:

Povsòd veséle lúčice peržíga
Ji áp goljívji, k njim iz stísk ji míga.

V Jurčič-Stritarjevi izdaji je k predlogu „k“ zaobešen apostrof, kakor bi moral to biti okrajšan relativum „ki“, in takó je iz prirednega stavka napravljen podreden stavek z dvema dativoma, katera sta čitatelju uganka. Razbrati pa je Prešérnové besede takó-le: „Povsod vesele lučice prižiga ji (sc. mladosti) up goljfivi (ter) k njim (sc. k lučicam) iz stisk ji (sc. mladosti) miga“. — Ta napaka je sicer na konci knjižice med „večimi pogrški“ popravljena, in recimo, da jo ima na vésti stavec — toda koliko čitateljev je, ki pogledajo tudi med corrigenda? —

V „Novi pisariji“ pravi učenec:

Peržgál si, mójster! žark mi nôve lúči;
Na delapust de sódniga jez dnéva
Slovim, še tó, kaj pél bóm, me podúči!

Janežič je v „Cvetniku slovenske slovesnosti“ (pag. 92.) zadnja dva verza premenil takó-le:

Na delopust *do* sodnega jaz dneva
Slovim; še to, kaj pel bom, me podučí!

Iz finalnega stavka je napravil samostojen glaven stavek, premenivši finalni veznik *da* v predlog *do* in vejico za „slovim“ v podpičje. Na ta način se je pa zmisel navedenega mesta precéj predrugačil. V tem slučaju bi bil učenec, ki se nam sicer kaže dôkaj prebrisanega, vendar preprost in najiven, ako bi mislil, da mu nevenljiva slava že ne odide, če doseže le toliko, da se bode znal kot dosleden purist ogibati tujk. („Slovim“ poleg te interpunkcije kot predikat samostojnega stavka more imeti le pomen „bom slovel“). Zmisel je mariveč tá-le: Učenec na pisarjev opomin, češ, naj se zlasti ogiblje tujčevanja v izrazih, dvojbeno-resno odgovarja: O besedi in obliki si me (hvala ti) temeljito poučil, a sama čistota in gladkost jezika mi še ne pomore do slave; da si pripojem in pripesnikujem slavo, ki bode trajala do sodnega dneva (t. j. še na delopust sodnega dne), pouči me še o predmetu in vsebini.

Toda dovolj! Najti bi se dal še marsikak pogršek med popravami ponatiskovalcev, a ni mi namen iskati takih napak, ampak hotel sem samó opravičiti svojo trditev, da ni vse tolikanj jasno in umevno. Nekoliko slovničarskega razlaganja, nekoliko komentara nič ne škoduje. Bog nam daj učakati obljubljeno novo izdajo Prešérna, ki nam dostojno raztolmači vse nejasnosti in podá pristni Prešérnov tekst!

(Dalje prihodnjič.)

L. P.

L I S T E K.

† **Gregorij Jereb.** Dne 5. m. m. je umrl v Trstu znani slovenski pisatelj, poštni oficijal *Gregorij Jereb* šele v 47. letu dōbe svoje. Pokojnik je priobčil dōkaj spisov v različnih časopisih slovenskih, sosebno rad pa je proučeval našo književno zgodovino in opisoval zasluhne književnike. Takó je v našem listu leta 1883. opisal Remca, leta 1884. Podmilšaka in Godino-Verdelskega, lani pa Franula de Weissenthurna in Pavla Knoblja. Večina teh životopisov se odlikuje po izredni korenitosti, marsikaj je v njih celó popolnoma novega. Za letos nam je obetal dōkaj zanimljivostij, žal, da ni mogel zvršiti svojega namena. — Vrli sotrudnik ostane našemu listu vedno v najdražjem spominu!

Slovensko gledališče. Zgodovina gledaliških predstav in dramatične književnosti slovenske, S četirimi slikami. Spisal *Anton Trstenjak*. Izdalo in založilo Dramatično društvo v Ljubljani. V Ljubljani, Natisnila »Národna Tiskarna.« 1892. — O tem delu, iz katerega je naš list lani priobčil poglavje »Slovenci v starem deželnem gledališči,« priobčimo posebno oceno šele prihodujič, ker nam je došlo za to številko prepozno. Pri tej priliki pa bi prosili gg. pisatelje in založnike, ki reflektirajo na ocene v našem listu, naj nam pošljajo svoje publikacije o pravem času kakor drugim listom, ker se nam je sicer težko ozirati nanje.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. — Obči zbor muzejskega društva je sklenil dne 23. prosinca t. l. izdajati svoja »Izvestja« odslej vsak drugi mesec v sešitkih, obsezajočih dve do tri tiskovne póle; uredništvo novega časopisa pa se je izročilo arhivarju deželnega muzeja, g. *A. Koblarju*. Prvi zvezek tako preosnovanih »Izvestij« nam je došel minuli mesec v jako ukusni obliki in z izbrano tvarino. Najprej čítamo članek »Gradišče in gomile na gori sv. Magdalene pri Šmariji,« v katerem nam g. prof. *S. Rutar* opisuje znamenite starinske najdbe pri Šmariji. Spisu sta pridejani dve sliki; prva kaže situacijski načrt zemljišča na gori Sv. Magdalene, druga predstavlja uspehe izkopavanja v zadnji jeseni. — V nastopnem članku priobčuje prof. *S. Rutar* še kratko slovensko-nemško starinoslovsko terminologijo, ki se odlikuje večinoma po jako lepih izrazih. — V članku »Slovenska osebna imena v starih listinah« je zbral g. prof. *Ź. Scheinigg* iz Redlichovega dela »Die Traditionsbücher des Hochstiftes Brixen vom 10. bis in das 14. Jahrhundert« blizu petdeset slovenskih imen, iz katerih je razvidno, da so bile slovenske kmetije v 11. in 12. stoletju na zemlji, kjer sedaj gospoduje nemščina, namreč po Gorenjem in Srednjem Štajerskem, po Gorenjem Koroškem in celó po Dolenjem Avstrijskem. — »Drobtinice iz furlanskih arhivov«, katere priobčuje g. *Anton Koblar*, nadaljujejo spis v prejšnjih dveh »Izvestjih« ter obravnavajo kranjske fare v alfabetskem redu. Veseli nas obet g. Koblarja, da namerja izčrpavati tudi podatke za zgodovino sosednih škofij. — Znani rastlinoslovec, g. župnik *S. Robič*, pričinja v tem zvezku »Izvestij« popis kranjskih mahov, katerih je nabral 366 različnih pasem, in sicer v okolici olševski in preddvorski, potem na Storžiči in Zaplati, v kokriški dolini, na Grintovci in Grebenu, na Šenturški gori in bližnjih planinah, v Kamniški Bistrici in na Veliki Planini kamniški; le kakih 8 do 10 pasem jih je z Notranskega in visokega Gorenjskega. — Končno prinašajo »Mali zapiski« mnogo zgodovinskih zanimljivostij. — S prvim sešitkom letošnjih »Izvestij« je odbor gotovo ustregel vsem ónim rodoljubom, ki so že davno hrepeneli po strogo znanstvenem listu za slovensko domoznanstvo v domačem jeziku. Cena »Izvestij« je jako nizka: 2 gld. za tekoče leto. Člani »Muzejskega društva«, ki plačajo na leto po 3 gld., dobé »Izvestja« in dva zvezka nemških »Mittheilungen« (letos »Repertorium zu Valvasors Ehre des Herzogthums Krain« in zvezek

prirodnoznanse vsebine) brezplačno. Denar se pošilja »Muzejskemu društvu za Kranjsko« v Ljubljani.

Stanley in njegovo potovanje po Afriki. V Ljubljani. Tiskali in založili J. Blaznikovi nasledniki. 1892. 122 str. Cena 20 kr. — Vsebina lične knjižice je razvidna iz naslova. Brez dvojbe se bode hitro omilila po svojem živem in zanimivem pripovedovanju, vendar bi želeli, da so se zatrle nekatere jezikovne hibe. Ker je delce (prevod) namenjeno zlasti mladini in preprostem národu, nepotrebne so do malega vse tuje besede, katere čitamo kaj pogostoma. Sicer bodi knjižica toplo priporočena.

Stabat Mater. Naša dična »Glasbena Matica« je dne 24. in 27. sušca proizvajala najslavnejše delo češkega skladatelja A. Dvořaka »Stabat Mater« za soli, zbor in orkester, op. 58. Ako pomislimo, da bi bilo še pred nekaterimi leti v Ljubljani do cela nemogoče izvesti takšno monumentalno skladbo, in sicer izvesti zgolj z domačimi močmi, tedaj moramo zavzeti obstati pri teh koncertih in iskreno častitati našemu glasbenemu zavodu na njega prekrasnem napredku in uspehu. Danes nam seveda še ni mogoče priobčiti obsežnega poročila, pač pa bode »Ljubljanski Zvon« v prihodnji številki svojim čitateljem podal obširnejšo oceno, pisano s strogo glasbenega stališča. To pa moramo vsekakor poudarjati že sedaj, da se je gospod *M. Hubad*, najodličnejši dirigent, kar jih je kdaj vodilo naše pevske zборе, z rečenima koncertoma oslavil pred vsem slovenskim svetom in izven mejá naše zemlje! Gospod Hubad vodi oba pevska zbora »Glasbene Matice« z jekleno roko, ne plašče se nobenih težav in ne trpeč nobenega polovičarstva; njega za sluga je, da se pri nas vzbuja zmisel in ljubezen do visoke glasbene umetnosti, in samo tako je bilo mogoče, da se je skladba Dvořakova proizvajala in tudi poslušala, rekli bi, z ono iskreno pobožnostjo, ki se zamaknjena topí v veličastne glasbene lepote. Zabeležujemo še, da je zbor gospá in gospodičin poklonil svojemu pevovodji lovorjev venec s prekrasnimi trakovi, na katerih so zapisana imena vseh sodelujočih pevk, in sklepamo svoje časosno poročilo s ponosnim prepričanjem, da se je slovensko petje dne 24. in 27. sušca vzpelo na vrhunec glasbene umetnosti.

Slovensko gledališče. Meseca sušca so bile v deželnem gledališči te-le slovenske predstave: dne 1. sušca burka »Čevljar baron«, dne 5. sušca prvokrat »Krivopri-sežnik«, ljudski igrokaz v treh dejanjih, spisal L. Anzengruber, preložil J. K.; dne 8. sušca veseloigra »Trije klobuki«, dne 11. sušca spevoigra »Teharski plemiči«, dne 16. sušca veseloigra »Bratranec« in opera »Cavalleria rusticana«, dne 19. sušca opera »Cavalleria rusticana« in veseloigra »Starinarica«, končno dne 22. sušca prvokrat »Le pa Vida«, drama v petih dejanjih, spisal *dr. J. Vošnjak*. — Anzengruberjev »Krivopri-sežnik« se je predstavljal na korist učitelju, režiserju in igralcu »Dramatičnega društva«, *g. Ignaciju Borštniku*, in je uspel sosebno krasno. Imeli smo že pogostoma priliko naglašati izredne zasluge *Borštnika* za slovensko gledališče; kakó jih cenil in čisla naše občinstvo, to je ta večer poleg vencev pač razločno dovólj pokazala viharna pohvala, ki je zvenela *g. beneficijantu* od vseh strani. Predstavo zabeležujemo med najboljše v vsi gledališki dóbi, bodisi kar se tiče dela samega, bodisi gledé igranja. — Pri obeh predstavah Mascagnijeve opere je sodelovala kot gost gospodičina *Mařenka Volnarova* s češkega gledališča v Plznu s sijajnim uspehom. Takih ovacij, kakeršne je priredilo občinstvo tej umetnici (prve mu gostu slovenskega gledališča) sosebno pri drugi predstavi, ni bilo še nikoli v našem gledališči. Gospodičina Volnarova je pela Santuzzo nenavadno krasno; nje glas je takisto zvonek v nižjih kakor višjih ležah, predavanje izrazovito, lepo nijansirano, nje igra se ponaša z veliko mimiko. Upajmo, da je nismo videli zadnji-krat! — *Dr. Vošnjakovi* »Lepi Vidci«, s katero se je završila letošnja gledališka dóba, zajeta je snov iz jednakoimenovanega Jurčičevega romana, vendar jo je izvedel gospod

pisatelj dôkaj samostojno. Nečemo tukaj podrobno razpravljati tega najnovejšega dramskega dela, ker se je to zgodilo že drugje; povedano bodi le to, da ima »Lepa Vida« mnogo lepih prizorov, ki bi se dali zbrati v dovršeno dramo s tremi dejanji. Marsikaj je pač tudi slabo podprto, v obče pa priča »Lepa Vida« o lepi nadarjenosti g. dr. Vošnjaka za dramsko stroko. Dr. Vošnjak je sploh dandanes jedini pisatelj, ki kaj stori za razvoj slovenske dramatike. Občinstvo je vzprejelo »Lepo Vido« jako prijazno. —

Izpregovorimo končno še nekoliko besed o letošnji gledališki dôbi sploh. Dramatično društvo je priredilo vsega skupaj 49 predstav. Med temi je bilo novih devet dram in veseloiger, namreč »Veronika Deseniška«, »Pokojni Toupinela«, »Naša kri«, »Starinarica«, »Drugo lice«, Valenska svatba«, »Fedora«, »Krivoprisežnik« in »Lepa Vida«, čuli pa smo med novostimi tudi jedno opero (»Cavalleria rusticana«), jedno spevoigro (»Teharski plemiči«) in jedno opereto (»Svatba pri svetilnicah«). Izmed novoupriporjenih del so bila tri izvorna, kar pa se je predstavljalo preloženih, ta so iz večine stalne vrednosti, takó sosebno opera »Cavalleria rusticana« in drame »Valenska svatba«, »Fedora« in »Krivoprisežnik«. Sodelujočih članov »Dramatičnega društva« je bilo pri drami iz začetka 13 angažiranih, 26 neangažiranih, opera je štela 7 solistov in v zboru 12 pevcev in 13 pevk. Splošni uspeh je takšen, da smo za sedaj lahko zadovoljni z njim; za prihodnjo dôbo se je nadejati, da ukrene »Dramatično društvo« marsikaj, kar le povzdigne ugled slovenskega gledališča. Repertoar bode boljši, obsežnejši; igralno osebje se utegne pomnožiti, spopolniti. Iskrena naša želja je, da »Dramatično društvo« vsestranski pripravljeno nastopi novo dôbo; takisto pa naj igralno osebje vestno in marljivo uporabi svoje počitke!

Drugi glasbeni večer »Glasbene Matice« dné 4. m. m. se je kakor prvi večer odlikoval z lepim, umetniško izbranim vzporedom. Prva točka je bila Beethovnova sonata za klavir in vijolino, op. 12.; v nji sta pokazala gg. Baudis in Hoffmeister, kakó se znata vglobiti v klasiško glasbo. Nato je g. Hoffmeister, čegar visoka izobrazbenost v klavirski igri je itak splošno znana, igral tri lepe skladbe, in sicer Chopinovo nokturno v H-duru, Paganini-Schumannovo etudo in Schumannovo romanco. — Sosebno zanimljiva je bila nastopna točka, Bendlova »Razrušena ljubezen«, čveteroglasen ženski zbor po narodni češki pesmi s spremljevanjem klavirja. Gospé in gospodičine so pod vodstvom g. Baudisa, ki se je izkazal spretnega dirigenta in vodil petje na občo zadovoljnost, pele tako vrlo, da se je moral zbor ponoviti. Koncertanta sta jih počastila s cvetičnimi darili. Zbor »Razrušena ljubezen« je bil za Ljubljano novost; umevno je torej, da je tembolj zanimal vse poslušalce. Kot četrto točko smo čuli Riesovo arijo in Joachim-Brahmsov ogerski ples štey. 3 za vijolino in klavir. Dočim je g. Baudis proizvajal arijo iskreno in s polnim tonom, dokazala je njega interpretacija ogerskega plesa, da takisto dobro pogodi sentimentalni značaj, kakeršen je položen v ta glasbotvor. Koučna točka, Smetanov duo za klavir in vijolino »Iz domovine« je kakor Beethovnova sonata dovršena komorna skladba in je izredno ugajala. — V obče moramo reči, da je uredila vzpored večša roka, ki je poskrbela za vredne točke, prijetno izpremembo in primerno stopnjatev. Zato je upati, da se naše občinstvo rado udeleži tudi tretjega in poslednjega večera ter tako pokaže, da priznava trud g. H. Baudisa, prireditelja lepih teh večerov.

Iz odborove seje »Matice Slovenske«. Potrdi se zapisnik poslednje seje. — Predsednik prof. Levac se spominja umrlega predsednika kanonika Marna, in staroste odborovega dr. Ferneja Zupanca, ki je bil odlikovan s Frančišek-Jožefovim redom. — Na predlog ravnatelja Wiesthalerja se sklene izvoliti novega predsednika šele po občem zboru. —

Zapisnikar poroča o društvenih računih za leto 1892., ki kažejo, da je gmotno stanje ugodno. — Na znanje se vzprejmo nekatera gospodarstvena poročila. — Razpiše naj se častna nagrada iz obrestij Jurčič-Tomšičeve ustanove. (Glej razpis v denašnji številki. Ured.) — Za leto 1893. izidejo knjige »Letopis«, urednik prof. A. Bartel, »Goriška« II. del, spisuje prof. S. Rutar, in »Sienkiewicz - M. M. z ognjem in mečem« II. del. — Vzprejmo se na znanje predlogi književnega odseka o osnovi teh knjig. — Kot založna knjiga skoro izide »Slovenska stenografija«, spisal prof. A. Bezenšek. — Prof. J. Trdina bode spisal poljudno »Zgodovino slovenskega naroda«, ki izide v posebnem zvezku Knezove knjižnice. — V zadnji dobi je došlo »Matic« več prošenj za podelitev založnih knjig; rešile so se po običnem poti. — Odobri se tajnikovo poročilo o poverjeništvih. — »Matica« je nedavno prejela volilo pokojnega Božidara Raiča v znesku 90 gld. — Sklene se, da se omislijo katalogi o društveni književni zalogi. — Izvoli se poseben odbor, da sestavi do prihodnje seje osnovo novim pravilom, ker so dosedanja, v marsičem zastarela in nedostatna, popolnoma pošla. — Poročilo »Matičnega« zastopnika v upravnem odboru »Narodnega Doma«, ravnatelja J. Šubica, vzprejme se zahvalno na znanje. — Knjižnici je priraslo od poslednje seje 145 knjig, zvezkov in časopisov. — Za lani je plačalo 1925 letnikov, za letos 273; od zadnje seje je pristopilo 98 novih udov, med njimi jeden ustanovnik.

Razpis častnega darila. Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje »Matica Slovenska« po določilih Jurčič-Tomšičeve ustanove

200 goldinarjev

častnega darila izvirnemu pesniškemu pripovednemu delu, v prvi vrsti kaki daljši in celotni epični pesmi.

Snov bodi delu zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja národa slovenskega. Delo mora biti pisano takó, da po obliki in vsebini svoji ustreza umetniškim zakonom lepe pripovedne književnosti ter poleg tega ugodi literarnim namenom »Matice Slovenske«

Pisatelj, kateremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove; prejme vrhu tega za svoje delo še navadno pisateljsko nagrado, katere plačuje »Matica Slovenska« po § 15. svojega pravičnega reda po 25—40 gld. za tiskovno polo.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošiljajo odboru »Matice Slovenske«

do dné 31. decembra 1893. l.

Pisateljevo ime naj se pridene rokopisu v zapečatenem listu, na katerem je zapisano dotično geslo.

V Ljubljani, dné 1. marcija 1893.

Odbor »Matice Slovenske«.

Ganglova dela. Denašnjemu poročilu o Ganglovih delih dodajam, da je g. Gangl leta 1885. dovršil tudi relief »Matere božje« od lipovine in ga pobarval. Sedaj je svojina g. dr. Moschéta.

A. Štrif.

Slovenske šolske knjige. Izmed šolskih knjig, o katerih smo že poročali o svojem času, potrjene so doslej po vrsti za šolsko rabo: »Obrtno spisje«, spisal A. Funtek, »Zgodovinske povesti za meščanske šole«, spisal Ivan Vrhovec, »Osnovni nauk iz fizike in kemije za meščanske šole«, spisal A. Senekovič, »Prirodopis za meščanske šole«, spisal Jožef Hubad, »Latinske vadbe za prvi gimnazijski razred« (2. natisek), spisal Fr. Wiesenthaler, »Obrtno knjigovodstvo«, spisal dr. T. Romih, in »Zemljepis za meščanske šole in višje razrede ljudskih šol«, spisal J. Orožen.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaji je razposlalo četrtletno poročilo svojega delovanja. Iz tega je posneti plodonosno delovanje za dóbo od

novega leta 1892. do konca meseca septembra. (Odslej bodo poročila izhajala ob občem zboru ter bodo obsežala šolsko dōbo). Ustanovnikov šteje društvo 38, med njimi nadškofa goriškega, knezoškofa lavantinskega in ljubljanskega. Knezoškof lavantinski je častni ud. Novi ustanovniki so: slavna mestna občina ljubljanska (100 gld.), gg. Feliks Starè, graščak v Domžalah, dr. Jernej Glandnik, odvetnik v Mariboru, in Viktor Rosina, c. k. notar v Mokronogu, ki so društvu darovali po 50 gld. Podpornikov, rednih udov in dobrotnikov je štelo društvo 127, med temi 22 duhovnikov. Na prvem mestu je Maribor z 31 udi, potem Dunaj z 21 udi, Kranj z 11, Ljubljana z 8, Postojina z 8; Krško šteje 6, Vojnik 5, Brežice, Konjice, Mala Nedelja, Podgora pri Gorici, Polhov Gradec po 2 udi. Po 1 udi imajo: Bled, Celje, Čadram, Češki Brod, Črnomelj, Dovje, Frankolovo, Gradec, Kalobje, Kamena Gorica, Litija, Ljutomer, Nabrežina, Nova cerkev, Radovljica, Stillfried, Stražišče pri Kranji, Škofja Loka, Šmartin v Rožni dolini, Št. Andraž pri Gorici, Trst, Vrhnika. — Posojilnica v Črnomlju, kmetska posojilnica ljubljanske okolice in hranilno in posojilno društvo v Radovljici so društvu darovale po 10 gld. Dohodkov je imelo društvo 1424 gld. 68 kr. Osnovna glavnica znaša 4144 gld. 98 kr. Največje je darilo neimenovanega gospoda iz volila pokojnega rodoljuba *Kotnika* s 400 gld. — Podpor se je razdelilo 456 gld. 25 kr. med 32 podpirancev v 125 slučajih, in sicer v gotovini 47krat, v znamkah obednicah pa 78krat (1035 obednic po 25 kr.). Žal, da je moral odbor večkrat tudi res potrebnim dijakom podpora odreči ali jim nakazati najmanjšo malenkost. Med podpiranci je bilo 15 juristov, 7 medicincev, 6 filozofov, 1 tehnik in izredoma 1 akademik in 2 veterinarca. — Posebno hvalo odborovo so si zaslužili: g. *Fr. Dolenc*, trgovec v Mariboru, g. *Avg. Drukar*, not. kandidat v Kranji, g. *Ivan Hočvar*, not. kandidat v Krškem, g. *Furij Kraigher*, trgovec v Hrašah pri Postojini, ž. g. *M. Šervicelj*, župnik na Reberci; potem dijaki vseučilišniki gg. *Žmavec*, *Benedik*, *Dokler*, *Mihalčič*, *Zupančič*. Društvo žaluje po blagem udu g. *dru. Skofčiču*, c. k. okr. sodniku v Škofji Loki. Ker je društvo res vredno in prepotrebno, zato je prav toplo priporočamo. — Doneske je pošiljati vč. g. *doktorju Fr. Sadoju*, c. in kr. dvornemu kapelanu in ravnatelju v Avgustineji na Dunaji, I. Augustinerstrasse 7.

Podpiralna zaloga slovenskih vseučilišnikov v Gradcu je z letošnjim akademskim letom dovršila dvajsetletnico svojega delovanja. Šibek je bil začetek, vender se je društvo po ugodnih razmerah razvilo in ojačilo takó, da mu je moči deliti dvakrat in trikrat tolike podpore, kakor jih je iz početka več let zapored delilo zaradi pičlih tedanjih dohodkov. V akademskem letu 1890/91. se je razdelilo med slovenske vseučilišnike 809 gld., leta 1891./92. pa 1070 gld. Čistih dohodkov z obrestimi vred je bilo 1175 gld. 32 kr., a od prejšnjega leta je ostalo v gotovini 868 gld. 51 kr., torej skupaj 2043 gld. 83 kr. Troški so znašali 1151 gld. 28 kr., in gotovine je ostalo 892 gld. 55 kr., kateri so na račun prihodnjega akademiskega leta v hranilnici shranjeni na obresti. V hranilnici je tudi vsota 550 gld., katera je bila po odborovih sklepih leta 1889./90. 1890./91. in 1891./92. dodana glavnici v gotovini. — Odbor je zboroval osemkrat in je rešil 144 (prejšnje leto 87) vloženih prošenj; odbitih jih je bilo 9, drugim 135im pa se je dovolila vsota 1070 gld. Najmanjša enkratna podpora je bila 5, največja pa 15 gld. Podpiranih je bilo 31 slovenskih vseučilišnikov: 13 pravnikov, 14 medicincev in 4 modroslovci. Po deželah jih je bilo 17 s Štajerskega, 11 s Kranjskega in 3 s Primorskega. Koroškega Slovenca, ki bi bil prosil podpore, to leto ni bilo nobenega. — V minulem akademskem letu je preminil vseučiliški profesor dr. H. Ign. Bidermann, ki je bil društvu mnogo let delaven in vesten odbornik in več let tudi skrben blagajnik. — Odbor podpiralne zaloge je sestavljen takó-le: g. dr. *Gregorij Krek*, pred.

sednik in blagajnik, g. *Emanuel Dereani*, njega namestnik, g. dr. *Bogomil Krek*, tajnik; odborniki so gg.: *Edvard Pajnič*, *Fr. Krušič*, *Fr. Eller* in *Milan Mencinger*.

Matica Hrvaška je razposlala svojim članom, kakor smo omenili že v poslednji številki, devet krasnih knjig, s katerimi je sijajno poslavlila svojo petdesetletnico. Ta odlični zavod napreduje od leta do leta, čemur najboljši dokaz je pač vedno rastoče število društenikov, ki se je od lani zopet povišalo za tisoč udov, takó da so se knjige natisnile v 9000 izvodih in tudi précej razpečale. — Prva knjiga se imenuje „*Slike iz občega zemljopisa*“, napisal dr. *Ivan Hoić*, izšla pa je kot 17. knjiga poučne knjižnice, katero je „*Matica*“ leta 1877. započela s Klaičevim „*Prirodnim zemljopisom Hrvatske*“, ali kot tretja knjiga „*Slik iz občega zemljopisa*“. Hoićevo delo je bilo nagrajeno iz zaklade grofa Iv. Nep. Draškovića, prinaša pa na 268. stranéh opis skandinavskega polotoka, Danske in Nemčije. Knjiga je pisana toli korenito, kakor smo temu že vjajeni od pisatelja, kakeršen je g. dr. Hoić, krasi pa jo 74 slik, izmed katerih so posebno lepe slike nemških mest; mimo tega ima tri zemljevide. — Drugi knjigi je naslov „*Poviest francuzke revolucije od godine 1789. do godine 1815.*“ Preveo, pripomenkom i kazalom popratio *Ivan Rabar*. Izmed pre mnogih del, ki so izšla o francoskem prevratu, izvestno je Mignetova zgodovina najiminentnejša. Pisatelju je naklonila čast, da ga je francoska akademija imenovala za svojega člana, in dandanes je že prevedena malone v vse jezike evropske. „*Matica*“ se po pravici ponaša, da ta knjiga vredno pristoja knjigam „*svjetske poviesti*“, katere je izdala dosihdob, zakaj Mignetovo delo je uprav klasiško, nežno in ozirno v verskih in vseh drugih stvaréh. Mignet završuje svojo zgodovino s prvim pariškim mirom in pregnanstvom Napoleonovim na Elbo, prof. Rabar pa je dodal svojemu prevodu tudi opis poslednje borbe evropskih držav proti Napoleonu in je zajedno opisal temelje, na katerih se je razvijalo politiško življenje evropsko po dunajskem kongresu. Rabarjeva knjiga obseza petnajst poglavij in napósled jako umestno kazalo imen in stvari. Kakor nas je razveselila ta publikacija, takisto radostno pričakujemo zgodovine devetnajstega veka, katera se nam obeta. — Nekaj posebnega je knjiga „*Hrvatska antologija*“. Umjetno pjesništvo starijega i novijega doba. Stavio *Hugo Badalić*. Ta knjiga obseza štiri stoletja hrvaškega pesništva! Leta 150t. je zapisal Marko Marulić, da je dovršil svojo „*Judito*“, in takó bodo Hrvatje za nekaj let slavili štiristoletno slavo umetnega pesništva svojega. „*Sva je naša povjestnica velik samo zbor pjesama!*“ Pesmi so razvrščene po kronološkem redu, vzprejete pa so le tiste, katere lahko umeje vsak izobraženi Hrvat. Vsega skupaj čitamo v antologiji imena 69 pesnikov in preko 200 pesmij, pravih biserov poezije hrvaške. Prekrasni vsebini je dostojna tudi izredno ukusna zunanja oblika. Da bi pač tudi kdaj pri nas učakali takšno slovensko antologijo!

(Konec prihodnjić.)

Prosvjeta. List za zabavu, znanost i umjetnost. — Takó se imenuje nov leposloven list, ki je začel ob novem letu izhajati v Zagrebu Lastnik mu je g. *Fr. Folnegović*, urednik pa g. *A. Tresić-Pavičić*. »Prosvjeta« se odlikuje po lepih člankih in ukusnih ilustracijah; med sotrudniki čitamo imena mnogih odličnih pisateljev hrvaških, takó da se list v svakem oziru vredno druží s starejšim, izborno uredovanim »*Viencem*«. »Prosvjeta« se ozira tudi na našo književnost, in zato iskreno želimo, da si pridobi prijateljev tudi med nami. List izhaja vsak petek na dveh pálah in stane po pošti 7 gld. za vse leto. Naročnina se pošilja tiskarni Antona Scholza v Zagrebu.

Glazba. List za svjetovnu i crkvenu glazbu i dramatsku umjetnost. Uredjuje prof. *Vacl. Novak*. Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch) u Zagrebu. — Ker je koncem minulega leta prestal glasbeni časopis »*Gusle*«, olločila se je góri na-

vedena knjigarna izdajati nov list, čegar prva številka je z bogato vsebino izšla minuli mesec. »Glazba« bode prinašala razprave in studije o glasbi v obče, zlasti pa o hrvaški glasbi in hrvaških narodnih glasbotvorih, studije o znamenitih glasbenikih in glasbenih pisateljih, domačih in tujih, in v vsaki številki bode po možnosti tudi po jedna slika mož, zaslužnih za glasbeno umetnost. Dalje bode donášala »Glazba« kritike in referate novih knjig o glasbi in muzikalijah, o znamenitih koncertih, glasbenih produkcijah po Hrvaškem in o dramatiških predstavah. Vsaki številki bode priložena glasbena priloga z ložjimi in težjimi skladbami za klavir, gosli, orglje, petje i. t. d. Novi časopis izhaja po jedenkrat na mesec na celi pöli ter veljá za vse leto 3 glđ.

»Vatrogasac«, prvi hrvaški ilustrirani strokovni časopis za vatrogasne sborove, občine, tvornice, mlinove i. t. d., nastopil je letos svoj drugi tečaj. Oddikuje se po skrbno izbrani vsebini ter prinaša poleg hrvaških člankov tudi slovenske dopise, razpravice i. t. d., zato ga toplo priporočamo našim slovenskim gasilnim društvom, ki itak nimajo skupnega glasila. »Vatrogasac« izhaja dné 1. in 15. vsakega meseca ter stane za vse leto 4 glđ. Naročnino prejema lastnik, izdajatelj in urednik g. *Venceslav Mayer*, Reka-Trsat.

Jeremija. Prejeli smo to epiško pesem v treh spevih, katero je zložil mladi hrvaški pesnik *Branimir Livadić*. Kritika oponaša temu delu različne stvarne in tehniške hibe ter zlasti poudarja, da pesnik ni dorasel vzvišenemu predmetu, katerega obravnava v svoji pesmi. Takisto sodimo mi, priznavamo pa g. Livadiću drage volje lepo pesniško nadarjenost, ki se sóseбно pojavlja v lepih mislih in globokih čustvih. Stihl po nekod niso do cela dovršeni.

»Javor«, list za zabavo, pouk in književnost, nastopil je letos svoje 22. leto in se zajedno iz Novega Sada preselil v Zemun. Njega lastnik je sloveči srbski književnik *dr. J. Zmaj-Jovanović*, urednik pa *Dan. A. Živalović*. Mi ta izborni list priporočamo Slovincem, ki se zanimljejo za srbsko književnost. »Javor« izhaja dné 1. in 15. vsakega meseca in veljá za vse leto 5 glđ. Naročnino vzprejema knjigarna Jove Karamata v Zemunu ali pa knjigarna V. Valožića v Belem Gradu. Našim čitateljem naznanjamo še posebe, da je pričela v prvi letošnji številki izhajati književna studija »Janko Kersnik, slika iz slovenačke novelistike, napisao Andra Gavrilović«. Sploh se boče »Javor« vedno pozorno oziral na našo književnost, in zato opozarjamo slovenske knjigotržce, naj pošiljajo svoje knjige uredništvu rečenega lista v oceno.

Nova pesem kneza Nikole. Črnogorski knez Nikola I. je spisal pod naslovom »Pjesnik i vila« novo pesem, ki obseza preko štiristoš stihov. Pravi se, da je ta pesem jedna najlepših, kar jih je poteklo iz peresa knezovega.

Ljubo Nenadović, sloveči srbski pisatelj in pesnik, praznoval je nedavno petdesetletnico svojega književnega delovanja. »Književno-umetnička zajednica« v Belem Gradu mu je priredila sijajen banket, katerega se je udeležilo nad 400 gostov.

Društvo za podporo onemoglih srbskih umetnikov in njih rodbin se je osnovalo v Belem Gradu. Vsak društvenik vplača prvič deset dinarov, potem pa vsak mesec po dva dinara. Umetniki in njih rodbine imajo pravico do podpore po minulih treh letih, počenši od dné prvega vplačila; vendar je moči dajati podpore tudi še pred tem časom, ako bi umetnik onemogel za delo; rodbini pa se dajó précej po smrti člana umetnika.

Nova češka opera. Nedavno se je v Pragi predstavljala nova opera »Debora«, katero je zložil mladi češki skladatelj *Jožef Foerster jun.* Dejanje je zajeto iz znane Moenthalove drame. Kritika se je izrekla o tem delu jako povoljno ter zlasti hvali njega moderno obliko in polnoglavno instrumentacijo.

»Luna sije« v italijanskem prevodu. „Rinnovamento“, goriški list, ki poleg puljskega „Diritto Croato“ v italijanskem jeziku izvrstno zagovarja slovenske pravice na Primorskem, priobčuje tudi prevode naših najboljših pesniških in leposlovnih proizvodov. Takó je prinesel nedavno Prešérnovo pesem „Luna sije“, katero je preložil urednik g. *Ivan Kušar*; le-tá prevod se nam vidi takó lep, da bodi tukaj priobčen v celoti:

Sotto il verone.

Splende la luna,
squillano l'ore
tarde alla torre della città,
ma dall'angoscia
ch'ange il mio core
non dormo e pace l'anima non ha!

Tu sei, mia bella,
tu la cagione
dei miei tormenti, dei miei sospiri;
smarrito ho il sonno
e la ragione;
la notte e il giorno mi fai languir.

Il tuo bel volto
roseo, ridente
sculpito stammi negli occhi ognor;
coi suoi sospiri
il core ardente
te cerca e brama, mio solo amor.

Vieni, mia bella,
sul tuo verone —
ci guardan tacite le stelle in ciel,
non altri. Ah, vieni,
che il tuo garzone
ti attende; fidati del tuo fedel!

Fammi un sol cenno,
dolce mio bene,
se temi forse di favellar!
Nessun risponde,
Ella non viene...
Qui solo, o misero, che degg'io far?

Tremule stelle
deh, voi guardate
s'ella riposa, se dorme ancor!
Del suo verone
dietro le grate
m'ascolta o ad altri donato ha il cor?

S'ella già dorme,
s'ella riposa,
luna pietosa, non la destar:
e se in silenzio
m'ascolta, ascosa,
col tuo bel raggio non la turbar!

Allor che ad altri
darà il suo affetto
e me negletto, tradito avrà,
tosto il mio core
morrà nel petto:
dal duolo, o misero, si spezzerà!

Vieni, mia bella,
sul tuo verone —
ci guardan tacite le stelle in ciel,
non altri. Ah, vieni,
che il tuo garzone
ti attende; fidati del tuo fedel. —

Pri tej priliki tudi omenjamo, da je 22. zvezek dunajskega časopisa »An der schönen blauen Donau« z dué 15. listopada na posebni glasbeni prilogi priobčil isto pesem v znanem Samhaberjevem prevodu. Postavil jo je za samospjev s spremljevanjem klavirja *Gustav Adolf Schmidt*.

Znameniti grobovi. Dne 22. prosinca je umrl v Madridu *José Zorrilla y Moral*, največji španski pesnik sedanjega časa. Spisal je več izvrstnih veseloiger, potem pa se je posvetil zgolj liriškemu pesništvu. Pred petimi leti je bil kár najslavesneje venčan

za pesnika. On in angleški pesnik Tennyson sta bila jedina in poslednja venčana pesnika v Evropi

V Peterburgu je meseca svečana umrl sloveči mineralog *Nikolaj Ivanovič Kokšarov*. Njega najimenitnejše delo »Russkaja mineralogija« je izšlo leta 1853. in mu pridobilo članstvo ruske carske akademije; potem pa so ga za svojega člana imenovali tudi akademije v Parizu, Londonu, Turinu in Monakovem. Sosebno velike so njegove zasluge za kristalografijo.

Dne 3. sušca je umrl v Florenci sloveči poljski pesnik *Teofil Lenartowicz*, porojen leta 1822. v Varšavi. Dasi je dovršil samo ljudsko šolo, pridobil si je vendar toliko izobrazbo, da se je vzel celo do podtajniške službe v ministerstvu. Poslednjih 30 let je živel v Florenci. Lenartowicz je izdal tri zbirke pesmi in več drugih spisov; Poljaki ga štejejo med svoje najboljše književnike.

Dne 5. sušca je umrl v Parizu kulturni in literarni zgodovinar prof. *Hipolit Taine*, jeden največjih učenjakov in mislecev tega stoletja. Izmed premnogih njegovih spisov slujeta se posebno zgodovina angleške književnosti, ki je izšla leta 1864., in studija »Les origines de la France contemporaine« (1878.—1884.), v kateri prikazuje razvitek moderne Francoske.

Pesniki, pripovedovalci in učenjaki slovenski. Ljubljanski fotograf g. *Jožef Armič* nas je te dni razveselil z jako lepim delom, katero bode gotovo ugajalo vsem prijateljem naše književne zgodovine. Zbral je namreč na treh lepó izvedenih kartonih doprsne podobe 65 odličnih pesnikov, pripovedovalcev in učenjakov slovenskih. Prva skupina nam kaže književnike do leta 1850., druga od leta 1850. do leta 1870. in tretja od leta 1870. do današnjih dni. Slike so posnete po fotografijah in imajo medajlonsko obliko. Zbirka seveda ni mogla biti popolna, ker ni bilo možno dobiti ni slik še živčih književnikov; navzlic temu pa so vsi trije kartoni lepo praznično darilo. Svojim čitateljem jih priporočam tem rajši, ker jim je cena jako nizka; vse tri skupine skupaj se dobivajo za 3 gld. 30 kr. pri g. *Jožefu Armiču* v Ljubljani. Naj bi jih ne pogrešala nobena hiša slovenska!

Listnica. Breda. Danes nismo mogli priobčiti ničesar. Oprostite! — S. Pesem »Slovó« je nezrela po obliki in še bolj po vsebini. Sodite n. pr. sami:

»Vse vničila volja mu nje je očeta,
Ki sam si izvolil za hčerko je zeta,
In njemu, ki ljubi ga, dala slovó
Bo danes, ker jutri poroka vže bó!«

V tej kitici pač ne tiči ni trohica poezije! — Sava. »Potnik« bi še bil, dasi ni kaj posebnega, tóda stiki: »dél — šél; deklé — vodé; pil — poljubl(!); deklé — vé!« »Pevec« nam prija v vsakem oziru še meuj. — N. Takih stvari naš list ne vzprejema. — P—č. Z národnimi stvarmi smo preskrbeni vsaj za deset let. Saj niti z dosedanji mi ne moremo na dau! — V—r. Nerabno.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četr let 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj **Janko Kersnik**. — Odgovorni urednik **dr. Ivan Tavčar**.
Upravništvo »Národna Tiskarna« Kongresni trg št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.